

Broj: Interno
Dana, 16. 11. 2017. godine

KABINET MINISTRICE
n/r Semihe Borovac, ministrice

**PREDMET: Zahtjev za objavu Nacrta Zakona o pravima žrtava torture u BiH,
na web stranici MLJPI, dostavlja se**

Poštovana,

U cilju omogućavanja učešća zainteresovanih građani i civilnog društva u Bosni i Hercegovini da učestvuju u postupku javnih konsultacija na Nacrt Zakon o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini, a kojeg priprema Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, molimo Vašu saglasnost za objavu na web stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH Nacrta Zakona o pravima žrtava torture u BiH u vremenskom periodu od 20.11.2017.godine do 4.12.2017. godine.

S poštovanjem,

mr. sci. Saliha Đuderija, pomoćnica ministrice

SAGLASNA:

Semiha Borovac, ministrica

PRILOG:

- Objava za Javne konsultacije na web-u ministarstva
- Nacrt Zakon o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini

JAVNE KONSULTACIJE O
NACRTU ZAKON O PRAVIMA ŽRTAVA TORTURE
U BOSNI I HERCEGOVINI

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 7. Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa („Službeni glasnik BiH“, broj 81/16), poziva sve zainteresovane građane i civilno društvo u Bosni i Hercegovini da učestvuju u postupku javnih konsultacija na Nacrt Zakon o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini. Procesom javnih konsultacija želi se osigurati veći nivo učešća građana u ovoj zakonodavnoj aktivnosti, bolja informisanost i veće povjerenje.

Na osnovu Aneksa I. Dodatnog sporazuma o ljudskim pravima koji se primjenjuje u Bosni i Hercegovini u tačkama 1., 2., 10. i 11. Ustava Bosne i Hercegovine naznačene su: 1. Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), 2. Ženevske konvencije I-IV o zaštiti žrtava rata (1949) i Dopunski protokoli I-II (1977), 10. Konvencija protiv mučenja i drugog nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1984) i 11. Evropska konvencija o sprječavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1987). Bosna i Hercegovina je obavezna da zakonima reguliše prava ostvarivanje prava žrtva mučenja (torture). Polazište za ovaj zakon je međunarodni standard prema kojem se „zabrana mučenja (torture) koja je sadržana u mnogobrojnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i humanitarnim pitanjima tumači se kao načelo opšteg međunarodnog prava.

Takođe se smatra da zabrana mučenja ima specijalni status u opštem međunarodnom pravu te se tretira kao jus cogens, odnosno “imperativna norma” opšteg međunarodnog prava, koje je obavezujuće za sve države čak i ukoliko nisu ratifikovale dati ugovor. Pravila jus cogens ne mogu biti osporena ni ukinuta bilo kakvim ugovornim zakonom niti kojim drugim pravilom međunarodnog prava.“

U proteklom periodu Bosni i Hercegovini je od strane više međunarodnih tijela preporučeno donošenje zakona kojim se osigurava adekvatna zaštite žrtava torture posebno u dijelu koji se odnosi na pristup pravdi i pravo na obeštećenje, kao i da se podstakne osnivanje, jačanje i proširivanje državnih fondova za obeštećenje žrtava, zajedno sa efikasnijim razvojem odgovarajućih prava i pravnih lijekova za žrtve. Potreba donošenja ovog zakona na nivou

Bosne i Hercegovine je naznačena i u okviru Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine Evropske komisije za 2016 godinu.

Proces javnih konsultacija je otvoren u vremenskom periodu od **20.11.2017.godine do 4.12.2017. godine.**

Molimo da eventualne sugestije, primjedbe i prijedloge dostavite na e-mail dino.borovina@mhr.gov.ba

Na osnovu člana IV stav 4. a), Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na sjednici Predstavničkog doma, održanoj _____ 2017. godine i sjednici Doma naroda, održanoj _____ 2017. godine, usvojila je

ZAKON O PRAVIMA ŽRTAVA TORTURE U BOSNI I HERCEGOVINI

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet zakona)

(1) Ovim zakonom utvrđuju se osnovna prava i osnovni oblici zaštite osoba koje su bile izložene torturi kršenjem međunarodnih sporazuma navedenih u Aneksu I tačke 1., 2., 10. i 11. Ustava Bosne i Hercegovine, za vrijeme rata u Bosni u Hercegovini u periodu od 30.04.1991. do 14.02.1996. godine.

(2) Ovaj zakon primjenjuje se na jednak način na državljane Bosne i Hercegovine, kao i strane državljane koji su se zatekli na teritoriji Bosne i Hercegovine, u periodu iz stava (1) ovog člana, a koji su pod međunarodnom pravnom zaštitom, i/ili su imali dozvolu za boravak u Bosni i Hercegovini.

(3) U cilju zaštite prava žrtve torture ne ulazeći u karakter rata, osobi kojoj je priznat status žrtve torture pripadaju prava utvrđena ovim zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi i u skladu s osnovnim principima međunarodnog prava ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava.

(4) Riječi i pojmovi u ovom zakonu koji imaju rodno značenje, nezavisno da li su korišteni u muškom ili ženskom rodu odnose se jednako na muški i ženski rod.

Član 2.

(Denificije)

(1) Osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno, pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

a) **Tortura** je svaki akt kojim se nekom licu namjerno nanosi bol ili teška tjelesna ili duševna patnja, s ciljem da se od tog ili nekog trećeg lica dobiju informacije ili priznanja, ili da se to lice kazni za djelo koje je on ili treće lice počinilo, ili za koje se sumnja da ga je počinilo, da bi se to lice zastrašilo ili da bi se na njega izvršio pritisak, ili da se treće lice zastraši ili da se na njega izvrši pritisak, ili zbog bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kojem obliku diskriminacije, kad tu bol ili te patnje nanosi službeno lice ili bilo koje drugo lice koje djeluje u službenom

svojstvu, ili na njegov podsticaj ili s njegovim izričitim ili prešutnim pristankom. Taj izraz ne odnosi se na bol ili patnje koje proizlaze isključivo iz zakonitih sankcija, neodvojivi su od njih ili su njima izazvani.

b) **Žrtva torture** je svaka osoba koja je bila izložena nekom od oblika torture opisanom u stavu (1) tačka a) ovog člana u period utvrđenom u članu 1. stav (1) ovog zakona bez obzira da li je izvršilac povrede identifikovan, uhapšen, krivično gonjen ili osuđen i bez obzira na porodične veze između izvršioca i žrtve, (u daljem tekstu: žrtva torture).

(2) U skladu sa stavom (1) tačka b) ovog člana žrtvom torture smatraće se:

a) **Logoraš**, osoba koja je nezakonito bila lišena slobode ili joj je nezakonito bila ograničena sloboda kretanja u zatvorenom ili otvorenom prostoru koji je služio za tu svrhu - logor, zatvor, sabirni centar, kućni zatvor, te druga mjesta zatvaranja ili prisilnog rada, bez obzira na mjesto zatočenja u Bosni i Hercegovini ili na teritoriji susjednih država: Slovenije, Hrvatske, Srbije i Crne Gore.

b) **Žrtva silovanja i seksualnog nasilja**, osoba koja je bila izložena nasilju protivno kaznenim propisima odnosno međunarodnom humanitarnom pravu i Ženevskim konvencijama, kao i kaznenom djelu ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti, te kaznenog djelo protiv spolne slobode koje nije kvalificirano kao ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti, ali je počinjeno u okolnostima direktno povezanim s oružanim sukobom, tokom djelovanja svih oružanih snaga, vojnih, policijskih, te paravojnih jedinica i grupa.

c) **Član porodice nestale osobe i žrtve torture** je bračni i vanbračni partner, dijete (bračno, vanbračno, usvojeno, pastorče, kao i dijete dato pod starateljstvo), roditelji, očuh, maćeha, braća i sestre, te roditelji po ocu ili majci koji su s njima živjeli u zajedničkom domaćinstvu, kao i drugi srodnici u međusobnoj obavezi izdržavanja.

(3) Domaćinstvo je ekonomska životna zajednica u kojoj njeni članovi zajednički privređuju i učestvuju u trošenju zajedničkih prihoda, a koja se dokazuje kućnom listom koju je izdao nadležni organ.

Član 3. **(Postupanja prema žrtvi torture)**

(1) Sve nadležne institucije u Bosni i Hercegovini koje su na bilo koji način uključene u zaštitu i osiguravanje prava žrtvi torture prema, njima će postupati humano, poštovati njihovo dostojanstvo i ljudska prava i preduzimati odgovarajuće mjere s ciljem da se njima i njihovim porodicama obezbijedi sigurnost, fizička i psihička dobrobit i privatnost, pruži posebna pažnja i briga i spriječi ponovna traumatizacija tokom sudskih ili administrativnih postupaka.

(2) Žrtvi torture u skladu sa ovim zakonom, osigurava se utvrđivanje statusa žrtve torture, podnošenje zahtjeva za reparaciju pretrpljene štete i ostvarivanje reparacije, osiguravajući žrtvi torture pristup relevantnim informacijama koje se odnose na povrede i mehanizme ostvarivanja reparacije, s tim da su oslobođene plaćanja sudskih i administrativnih troškova postupka.

POGLAVLJE II. STICANJE STATUSA ŽRTVA TORTURE

Član 4. (Priznavanje statusa)

(1) Status žrtve torture bit će priznat osobama iz člana 2. ovoga zakona, koje su pojedinačno ili u grupi pretrpjeli štetu koja uključuje fizičke ili mentalne povrede, emotivnu patnju, materijalni gubitak ili ozbiljnu povredu njihovih osnovnih prava putem akata ili propusta koji predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

(2) Nadležni sudovi Federacija Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH status žrtve torture utvrđuju u vanparničnom postupku u skladu sa važećim zakonima o vanparničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Član 5. (Zahtjev za utvrđivanje statusa i hitnost postupanja)

(1) Zahtjev za priznavanje statusa žrtvi torture mogu podnijeti zainteresovane osobe nadležnim sudovima iz člana 4. stav (2) ovog zakona.

(2) Nadležna tijela iz člana 4. stav (2) ovog zakona imaju obavezu hitnog postupanja u predmetima podnesenih zahtjeva za utvrđivanja statusa i prava žrtve torture.

Član 6. (Dokumentacija za utvrđivanje statusa)

(1) Dokumentacija koja može biti korištena za utvrđivanje statusa žrtve torture je:

- a) certifikat Međunarodnog komiteta Crvenog križa, ili
- b) potvrda mjesno nadležne institucije koja je vodila službenu evidenciju u vrijeme rata ili njenog pravnog sljednika, civilne zaštite, policijske uprave, ratnih štabova, komisije za razmjenu, odjela Ministarstva odbrane BiH i potvrde lokalnog Crvenog križa, ili
- c) certifikat ili potvrda o zatočenju iz država nastalih na teritoriji bivše SFRJ, ili
- d) raspoloživa medicinska dokumentacija za ostvarivanje prava iz člana 21. ovog zakona, ili
- e) potvrda Organizacije koje imaju uspostavljene službene evidencije o žrtvama torture, ili
- f) druga dokumentacija za koju postupajući organ procijeni da, skupa sa ostalom raspoloživom dokumentacijom, može značajno uticati na ishod odluke za utvrđivanje statusa.

(2) Ako podnosilac zahtjeva nema neki od dokumenata iz stava (1) ovog člana, nadležni sudovi u Bosni i Hercegovini iz člana 4. stav (2) ovog zakona, mogu na prijedlog podnosioca zahtjeva službeno zatražiti raspoloživu dokumentaciju od strane nadležnog tijela ili druge institucije ili organizacije koje posjeduje traženu dokumentaciju.

Član 7.
(Provjera dokumentacije)

Nadležni sud iz člana 4. stav (2) ovog zakona koji rješava zahtjev za priznavanje statusa žrtve torture dužan je izvršiti provjeru priložene dokumentacije i u tu svrhu može koristiti i informacije od udruženja koja okupljaju žrtve torture, obrazloženja donesenih presuda nadležnih sudova u predmetima ratnih zločina međunarodnih, državnih, entitetskih i sudova Distrikta BiH i sve druge službeno vođene evidencije.

POGLAVLJE III. PRAVA ŽRTVE TORTURE

Član 8.
(Pravo žrtve torture na pravni lijek i pristup sudu)

- (1) Žrtva torture ima pravo na jednak i djelotvoran pristup sudu koji je dužan pružiti informacije o svim dostupnim pravnim lijekovima, pružiti pomoć prije, tokom ili nakon sudskih i administrativnih postupaka, koji imaju uticaje na interes žrtve.
- (2) Žrtvi torture omogućit će se pristup svim odgovarajućim pravnim, diplomatskim i konzularnim mjerama potrebnim da bi žrtve mogle iskoristiti svoja prava na pravni lijek.

Član 9.
(Reparacija za pretrpljenu štetu)

- (1) Reparacija ima za cilj ostvarivanje pravde putem obeštećenja za teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava, a ista treba da bude odgovarajuća, djelotvorna i srazmjerna težini kršenja i pretrpljenoj šteti.
- (2) U skladu sa ovim zakonom, žrtvi torture, uzimajući u obzir pojedinačne okolnosti, osigurat će se srazmjerno odgovarajućoj težini kršenja i okolnostima svakog slučaja: restitucija, naknada štete, rehabilitacija, satisfakcija i garancija protiv ponavljanja.

Član 10.
(Restitucija)

- (1) Restitucija žrtve torture obuhvata, prema okolnostima slučaja, vraćanje u situaciju koja je prethodila kršenju međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.
- (2) U skladu sa stavom (1) ovog člana restitucija obuhvata vraćanje slobode, uživanje ljudskih prava, identitet, porodični život i državljanstvo, povratak u mjesto prebivališta, vraćanje na posao i povrat imovine.
- (3) Ova prava u skladu sa nadležnostima osiguravaju nadležne vlasti Bosne i Hercegovine, Federacija Bosne i Hercegovine, kantona, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.

Član 11.
(Naknada štete)

(1) Naknada štete obuhvata nadoknadu ekonomski procjenjive štete, srazmjerno težini povrede i okolnostima svakog slučaja proisteklog iz teških povreda međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljnog kršenja međunarodnog humanitarnog prava, kao što su:

- a) povreda tjelesnog integriteta i duševni bolovi;
- b) izgubljena prilika za zaposlenje, obrazovanje i socijalne povlastice;
- c) materijalna šteta i gubitak zarade, uključujući gubitak radne sposobnosti;
- d) moralna šteta;
- e) troškovi sudskog postupka, liječenja, psihološkog savjetovanja i socijalnih službi.

(2) Žrtva torture na osnovu pravosnažnog rješenja o utvrđenom statusa a u skladu sa stavom (1) ovog člana, ima pravo podnijeti tužbu u parničnom postupku za ostvarivanje prava na naknadu štete.

(3) Ostvarivanje prava na naknadu štete žrtve torture, ne zastarjeva.

Član 12.
(Nadležni sud)

Nadležni sudovi za postupanje po tužbama žrtve torture za naknadu štete po osnovu kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i povrede međunarodnog humanitarnog prava, su sudovi opće mjesne nadležnosti.

Član 13.
(Osiguravanje sredstva za naknadu štete)

(1) Na osnovu pravosnažne presude kojom se utvrđuje visina naknade štete, žrtva torture podnosi zahtjev za izvršenje presude Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice (u daljem tekstu: ministarstvo), koje na osnovu podnesenih zahtjeva do 30. juna tekuće godine, priprema plan za isplatu sredstava u narednoj kalendarskoj godini prema redoslijedu podnesenih zahtjeva.

(2) Sredstva za izvršenje pravosnažnih sudskih presuda za naknadu štete za žrtvu torture, osiguravaju se na solidarnoj osnovi iz budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Diskrikt Bosne i Hercegovine, a uplaćuju se za ovu namjenu na poseban podračun otvoren pri ministarstvu.

(3) U skladu sa ovim zakonoma sredstva se osiguravaju na osnovu odobrenog Srednjoročnog i godišnjeg plana za osiguranje sredstava za ove namjene, koji sačinjava ministarstvo i dostavlja na saglasnost nadležnim vladama vlada Brčko Diskrikt Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i upućuje na davanje konačne saglasnosti Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

(4) Pored budžeta, prihodi na podračunu ministarstva mogu biti sredstva iz donacija, poklona, zavještanja i drugih vidova pomoći od strane domaćih i međunarodnih pravnih i fizičkih osoba, što se bliže uređuje Sporazumom usaglašenim sa potencijalnim donatorima, na koji saglasnost daje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Član 14.
(Rehabilitacija i pravna pomoć)

(1) Rehabilitaciju koja uključuje medicinsku, psihološku, pravnu i socijalnu pomoć i pomoć u slučaju smrti, dužni su osigurati nadležna tijela Brčko Diskrikt Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, kantona i Republike Srpske.

(2) Žrtvi torture osigurava se pravo na besplatnu pravnu pomoć u svim administrativnim i sudskim postupcima vezanim za ostvarivanje njihovih prava kao žrtve torture.

(3) Član porodice žrtve torture ima prednost pri istim uslovima prilikom upisa u školu i zapošljavanja, dodjele stipendija, odobrenja smještaja u studentske domove.

Član 15.
(Satisfakcija)

(1) Satisfakcija uključuje sljedeće mjere:

- a) djelotvorne mjere u cilju prestanka kontinuiranih povreda;
- b) verifikaciju činjenica i potpuno i javno objavljivanje istine u obimu koji ne nanosi dodatnu štetu i ne ugrožava sigurnost i interese žrtve, srodnika žrtve, svjedoka ili osoba koje su intervenisale kako bi pomogle žrtvi ili spriječile dalje povrede;
- c) potragu za nestalim, za identitetom otete djece, za tijelima ubijenih i pomoć u pronalaženju, identifikaciji i sahrani posmrtnih ostataka u skladu sa iskazanim ili pretpostavljenim željama žrtava, ili običajima porodice i zajednice;
- d) zvaničnu deklaraciju ili sudsku odluku kojom se ponovo uspostavlja dostojanstvo, ugled i prava žrtve i osoba blisko povezanih sa žrtvom;
- e) javno izvinjenje, uključujući priznanje činjenica i prihvatanje odgovornosti,
- f) sudsko i administrativno kažnjavanje lica odgovornih za povrede,
- g) komemoracija i odavanje počasti žrtvama,
- h) uključivanje preciznog opisa zločina u obuku o međunarodnom pravu ljudskih prava i o međunarodnom humanitarnom pravu, kao i u nastavni materijal svih nivoa obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Član 16.
(Kultura sjećanja)

(1) U svrhu garancije protiv ponavljanja i očuvanja kulture sjećanja, ministarstvo u saradnji sa nadležnim tijelima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH i registrovanim udruženjima građana žrtava torture, svake godine usaglasiti će plan aktivnosti o obilježavanju mjesta stradanja.

(2) Za provođenje aktivnosti iz stave (1) ovog člana osigurat će se potrebna finasijska sredstva u okviru budžeta ministarstva.

(3) Obilježavanje mjesta stradanja neće biti zabranjeno, bilo kojem zainteresovanom udruženju koje okuplja žrtve torture, ako je osnovano i podneseno od strane registrovanog udruženja, čiji članovi su povezani sa mjestom stradanja.

(4) Udruženje iz stava (3) ovog člana koje dobije saglasnost za postavljanje obilježja ili da realizuje neku drugu aktivnost kao što su okupljanje, polaganje cvijeća, izložba i sl. aktivnosti, dužno je poštovati propise kojim se reguliše ova oblast u Bosni i Hercegovini.

Član 17.
(Javna podrška žrtvama)

(1) Javnu podrške žrtvama torture dužni su davati svi nosioci javnih funkcija svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini.

(2) Svi javni i privatni mediji imaju obavezu da u skladu sa mogućnostima objavljuju sadržaje kojim se doprinosi objavljivanju istine u obimu koji ne nanosi štetu i ne ugrožava sigurnost i interese žrtve, srodnika žrtve i svjedoka, te potiču javno izvinjenje, uključujući priznanje činjenica i prihvatanje odgovornosti.

(3) Svi nadležni nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini će u skladu sa mogućnostima podržavati komemoracije i druge događaje vezane za odavanje počasti žrtvama torture i inicirati sadržaje koji promoviraju kulturu sjećanja.

(4) U skladu sa ovim zakonom, u slučaju kada nosioci javnih funkcija, državni službenici i namještenici kojim su nadređeni, javno omalovažavaju i javno poriču zvanične sudske odluke, narušavaju, vrijeđaju dostojanstvo, ugled žrtava torture i osoba usko vezanih za žrtve torture, oštećene žrtve torture mogu samostalno ili uz podršku organizacije civilnog društva podnijeti prekršajnu prijavu nadležnom sudu, u mjestu dešavanja prekršaja.

(5) U skladu sa stavom (4) ovog člana nadležni sud će u najkraćem roku ne dužem od 60 dana od dana podnošenja prijave, donijeti pravosnažnu Rješenje o eventualnom prostojanju prekršaja.

(6) Rješenje o prekršaju propisano ovim zakonom objavljuje se u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine o trošku počinioca prekršaja.

Član 18.
(Garancije za sprečavanje ponavljanja)

(1) Garancije za sprečavanje ponavljanja predstavljat će mjere prevencije koje će obuhvatati sljedeće aktivnosti:

- a) edukacije o međunarodnom humanitarnom pravu zvaničnika u pravosuđu, vojnim i policijskim snagama,
- b) unapređenje profesionalnih i etičkih kodeksa za javne službenike, medijske i zdravstvene radnike, psihološke službe, socijalne ustanove,
- c) preispitivanje i iniciranje izmjena i dopuna zakona koji doprinose ili dozvoljavaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava i unapređenje mehanizama za sprečavanje i nadzor društvenih sukoba i njihovo rješavanje.

(2) Preventivne aktivnosti iz stava 1. ovog člana iniciraju prema navedenoj oblasti resorno nadležne institucije u Bosni i Hercegovini, a njihovu primjenu prati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE III PRAĆENJE ZAKONA I KAZNE NE ODREDBE

Član 19.
(Evidencije o žrtvama torture)

(1) U skladu sa ovim zakonom nadležni sudovi dužni su uspostaviti službenu evidenciju o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u vanparničnom postupku i riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih rješenja za utvrđivanje statusa žrtvama torture i podatke o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u parničnom postupku i broju, riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih presuda za naknadu štete, koji trebaju biti razvrstani prema spolu, dobi i prebivalištu i statusu državljanstva podnosioca zahtjeva.

(2) Nadležni organ iz stave (1) ovog člana jednom godišnje, najkasnije do 1. aprila tekuće godine za prethodnu godinu, dostavljaju Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Član 20.
(Podrška udruženjima žrtava torture)

Prema mogućnostima, svaka nadležna institucija može osigurati grant sredstva za udruženja žrtava torture koja su namijenjena finansiranju različitih projekta za podršku žrtavama torture i njihovim udruženjima, a dodjeljivati će se na osnovu utvrđenih kriterija putem javnog poziva.

POGLAVLJE V - PRAĆENJE ZAKONA I KAZNENE ODREDBE

Član 21.

(Praćenje primjene zakona)

Primjenu zakona prati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH koje je dužno putem Vijeća ministara BiH najkasnije do juna tekuće godine dostaviti izvještaj o provođenju zakona za prethodnu godinu Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Član 22.

(Kaznene odredbe)

(1) Novčanom kaznom od 500,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj:

Nosioci javnih funkcija, državni službenik i namještenik koji javno omalovažavaju i javno poriču zvanične sudske odluke, narušavaju, vrijeđaju dostojanstvo, ugled žrtava torture i osoba usko vezanih za žrtve torture.

(2) Prihodi od izrečenih kazni koristit će se za isplatu naknade štete, a kazne se uplaćuju na podračun ministarstva za isplatu naknada štete iz člana 13. stav 2. ovog zakona.

POGLAVLJE VI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 23.

(Usaglašavanje ostalih propisa sa ovim Zakonom)

(1) U slučaju postojanja nesaglasnosti drugih zakona sa ovim Zakonom, primjenjivat će se ovaj Zakon.

(2) Žrtva torture može ostvarivati prava koja nisu utvrđena ovim zakonom u skladu sa drugim važećim zakonima, a svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 24.

(Primjena povoljnijeg zakona)

(1) Svi sudski postupci pokrenuti tužbom od strane žrtve torture radi naknade štete pred nadležnim sudovima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH koji su u toku, privremeno se prekidaju, a tužitelji upućuju da podnesu zahtjev za utvrđivanje statusa žrtve torture nadležnom sudu u skladu sa ovim zakonom.

(2) Nakon što nadležan sud u vanparničnom postupku, po odredbama ovog zakona donese pravosnažno rješenje o utvrđivanju statusa žrtve torture, obustavljeni sudski postupak se nastavlja po odredbama ovog zakona samo u dijelu utvrđivanja prava na naknadu štete.

(3) Sudski postupci za naknadu štete žrtvi tortre koji su pravosnažno okončani po osnovu odredbi važećih zakona u Bosni i Hercegovini o zastari potraživanja, mogu se obnoviti u skladu sa ovim zakonom.

(4) Ukoliko je žrtva torture pravosnažno okončala sudski postupak u kojem je utvrđena visina naknade a odluka nije izvršena, ima mogućnost da podnese zahtjev za izvršenje pravosnažne sudske odluke u skladu sa 13. ovog zakona.

(5) Ako je žrtvi torture isplaćena naknada štete, nema pravo na naknadu štete po odredbama ovog zakona.

Član 25.
(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj
Sarajevo, _____ 2017. godine

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH

OBRAZLOŽENJE

I. PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

U okviru Ustava Bosne i Hercegovine u članu IV 4. a) predviđeno je da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donosi zakone u cilju izvršavanja obaveza Bosne i Hercegovine kada su u pitanju obaveza utvrđene u okviru člana II 1. Ljudska prava i osnovne slobode kojim je utvrđeno: *„Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda...“* a u okviru istog člana stav 2. Međunarodni standardi također je utvrđeno: *„Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“*

Na osnovu Aneksa I. Dodatnog sporazuma o ljudskim pravima koji se primjenjuje u Bosni i Hercegovini u tačkama 1., 2., 10. i 11. Ustava Bosne i Hercegovine naznačene su: 1. Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), 2. Ženevske konvencije I-IV o zaštiti žrtava rata (1949) i Dopunski protokoli I-II (1977), 10. Konvencija protiv mučenja i drugog nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1984) i 11. Evropska konvencija o sprječavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1987).

U skladu sa navedenim međunarodnim izvorima Bosna i Hercegovina je obavezna da zakonom uredi pitanja koji se odnose na ostvarivanje prava žrtava mučenja (torture). Iz tog razloga je i polazište za ovaj zakon postojeći međunarodni standard prema kojem se *„zabrana mučenja (torture) koja je sadržana je u mnogobrojnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i humanitarnim pitanjima tumači se kao načelo opšteg međunarodnog prava. Takođe se smatra da zabrana mučenja ima specijalni status u opštem međunarodnom pravu te se tretira kao jus cogens, odnosno *“imperativna norma”* opšteg međunarodnog prava. Opšte međunarodno pravo obavezuje je za sve države čak i ukoliko nisu ratifikovale dati ugovor. Pravila „jus cogens“ ne mogu biti osporena ni ukinuta bilo kakvim ugovornim zakonom niti kojim drugim pravilom međunarodnog prava.“*

Pored naznačenih osnova za uvođenje ovog propisa u svrhu određivanja sadržaja budućeg propisa za osnovu su preuzeti i standardi zaštite žrtava torture na način na koji je to utvrdila **Rezolucija usvojena od strane Generalne skupštine UN-a A/res/ 60/147** kojom su usvojena *„Osnovna načela i smjernice za ostvarivanja prava na pravni lijek i reparacije žrtava teških kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava“*, u okviru kojih su i eksplicitno navedene obaveze država u pogledu poštivanja, obezbjeđivanja poštivanja i primjene međunarodnog prava ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava kao i princip zabrane diskriminacije. U načelima I smjericama je obuhvaćeno: postupanje prema žrtvama, pravo žrtva na pravni lijek, pristup sudu, reparaciji za pretrpljenu štetu i pristup relevantnim informacijama u vezi kršenja prava i mehanizma obeštećenja.

Također je važno naglasiti da se donošenjem ovog zakona ispunjavaju standardi utvrđeni u okviru sljedećih međunarodnih instrumenata:

- članu 8. Opće deklaracije o pravima čovjeka iz 1948. godine,
- članu 14. Konvencije protiv mučenja i drugog okrutnog nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja,
- članu 3. Haške konvencije o poštivanju zakona i običaja ratovanja na kopnu od 18. oktobra 1907. (Konvencije IV),
- članu 91. Dodatnog Protokola uz Ženevsku konvenciju od 12. avgusta 1949. u vezi zaštite žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) od 8. juna 1977. i
- članova 68. i 75. Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda.

U Smjernicama Komiteta Ministara Vijeća Evrope o iskorjenjivanju nekažnjivosti za ozbiljne povrede ljudskih prava, utvrđeno je da “države trebaju poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi ustanovili dostupne i efektivne mehanizme kojim se osigurava da žrtve ozbiljnih kršenja ljudskih prava dobiju brzu i adekvatnu reparaciju za pretrpljenu štetu.”¹ Ovakva proceduralna obaveza država postoji i prema članu 14 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, koji precizira da se radio o odgovarajućim, prvenstveno pravosuđnim institucijama, kao što su krivični, parnični, ustavni i specijalni sudovi za zaštitu ljudskih prava.²³⁶

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA I OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

U proteklom periodu Bosni i Hercegovini je od strane više međunarodnih tijela preporučeno je donošenje zakona kojim se osigurava adekvatna zaštite žrtava torture posebno u dijelu koji se odnosi na *na pristup pravdi i pravo na obeštećenje*, kao i da se podstakne *osnivanje, jačanje i proširivanje državnih fondova za obeštećenje žrtava*, zajedno sa efikasnijim razvojem odgovarajućih prava i pravnih lijekova za žrtve. Potreba donošenja ovog zakona na nivou Bosne i Hercegovine je naznačena i u okviru Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine Evropske komisije za 2016 godinu.

U zaključnim zapažanjima i preporukama međunarodnih tijela naznačeno je kako slijedi:

Preporuke UN Komiteta protiv torture (CAT):

1) Zaključnim zapažanjima Komiteta iz 2010.godine (CAT/C/SR.978 od 4. i 5.11.2010.) Komitet je izrazio zabrinutost zbog sporog procesa usvajanja Zakona o pravima žrtava torture, nedostatka odgovarajuće definicije o statusu i pravima civilnih žrtava rata u domaćem zakonodavstvu, nedovoljne psiho-fizičke potpore i dostupnosti pravne zaštite žrtvama, posebice žrtvama seksualnog nasilja koje su pretrpjele tijekom ratnoga perioda i predložio Bosni i Hercegovini usvajanje nacrtu zakona o pravima žrtava torture i civilnim žrtvama rata.

2) Preporuka CAT: Komitet predlaže da država članica usvoji nacrt Zakona o pravima žrtava mučenja i civilnim žrtvama rata i isto tako Strategije za tranzicionu pravdu i to bez daljeg odlaganja sa ciljem potpune zaštite prava žrtava, uključujući obezbjeđivanje odštete i što je moguće potpunije rehabilitacije, sa ciljem postizanja psihičkog i fizičkog oporavka i njihove socijalne reintegracije. U tu svrhu, *Država članica se jasno podstiče da smanji politizaciju ovih napora, završi akcioni plan sa jasno definisanim aktivnostima i odgovarajućim nadležnostima državnih i entitetskih vlasti i osigura izdvajanje potrebnih finansijskih sredstava.*

Preporuke UN komiteta za građanska i politička prava (CCPR):

3) Preporuka CCPR (2010.g): Država članica treba ukinuti obavezu da pravo na odštetu zavisi od spremnosti porodice da nestalog člana proglasi mrtvim. Država članica treba osigurati da bilo koja vrsta odštete ili drugi oblik zadovoljštine adekvatno odražavaju težinu povrede i pretrpljene štete.

4) Preporuka CCPR (2017.g.): Komitet je zabrinut što još nije usvojena Strategija o tranzicijskoj pravdi koja ima za cilj osigurati pristup pravdi i reparacije svim civilnim žrtvama rata, uključujući one koji su preživjele seksualno nasilje. Komitet je također zabrinut što još nije usvojen nacrt Zakona o pravima žrtava torture i civilnih žrtava rata koji ima za cilj osigurati da sve civilne žrtve rata u Državi

¹ Council of Europe, Committee of Ministers, Guidelines on Eradicating Impunity for Serious Human Rights Violations, Sekcija XVI.

² Report of the Special Rapporteur on Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, doc. A/HRC/4/33 od 15.01. 2007., para. 63

članici imaju jednak pristup socijalnim davanjima. Komitet nadalje podsjeća na svoju prethodnu preporuku (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 15.) i ostaje zabrinut što su invalidnine koje primaju civilne žrtve rata znatno niže od onih koje su date borcima u entitetima i kantonima (članovi 2., 7. i 26.).

Preporuke UN komiteta za ljudska prava (CHR):

5)Preporuka CHR: Država članica mora osigurati da žrtve psihičke torture dobiju status civilne žrtve rata u oba entiteta, te da lične invalidnine koje dobijaju civilne žrtve rata budu usklađene među entitetima i kantonima, te izjednačene sa ličnim invalidninama boraca učesnika rata. Država članica treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj ažurirane statističke podatke o broju žrtava psihičke torture i/ili seksualnog nasilja koji primaju invalidnine, te da podaci budu razvrstani prema spolu, starosti, nacionalnosti i prebivalištu, kao i visini takvih naknada.

Obrazloženje predloženih rješenja:

Član 1.

Ovim članom definiše se predmet zakona, opseg primjene, naglašava jednakost postupanja prema svim žrtvama torture bez obzira na državljanstvo naglašavajući princip nediskriminacije kako je to navedeno u poglavlju IX. UN-ovih Osnovnih načela i Smjernica u kojima se naglašava da primjena i tumačenje mora biti usklađena sa međunarodnim pravom ljudskih prava i međunarodnim humanitarnim pravom, bez bilo kakve diskriminacije bilo koje vrste i po bilo kom osnovu, bez izuzetaka.

Član 2.

Ovim članom se utvrđuju definicije na osnovu kojih se provodi zakon i utvrđuje status žrtva torture. U predloženim definicijama sadržani su standardi naznačeni u okviru Osnovnih načela i Smjernica a korištena je i definicija iz načelu 8. poglavlja V. naznačena kasnije u članu 4 stav (1) ovog zakona. Definicije su proširena kako je to definisano načelom 9. Smjernice uključuju i članove porodice, naznačavajući kasnije u članu 2. stav (1) b) ovog Zakona situaciju naznačenu u načelu 9. u kojem se navodi: *“Lice će se smatrati žrtvom bez obzira na to da li je izvršilac povrede identifikovan, uhapšen, krivično gonjen ili osuđen bez obzira na porodične veze između izvršioca i žrtve”*. U okviru ovog člana određuje se da se žrtvom torture smatra logoraš, žrtva silovanja i seksualnog nasilja, član porodice nestale osobe i žrtve torture te reguliše ko čini domaćinstvo žrtve torture.

Član 3.

Ovim članom preciziraju se načela postupanja prema žrtvama torture i naglašava da se prema žrtvama mora postupati humano, s poštivanjem njihovog dostojanstva i ljudskih prava, a odgovarjuće mjere se moraju preduzeti da se njima i njihovim porodicama obezbjeđi sigurnost, fizička i psihička dobrobit i privatnost. Cilj ove odredbe je da se žrtvama koje su preživjele nasilje i trauma pruži posebna pažnja i briga kako bi se spriječila njihova ponovna traumatizacija.

Članovi 4., 5. 6. i 7.

U okviru ovih članova definiše se način sticanja statusa žrtve torture i propisuje pravo žrtava torture na podnošenje zahtjeva na osnovu kojeg se utvrđuje status kojim se ostvaruju prava predviđena ovim zakonom. Prava po osnovu ovoga zakona mogu ostvariti članovi porodice žrtve torture ako su bile izdržavani članovi. Status žrtve torture utvrđuju nadležni sudovi Federacije Bosne i Hercegovine,

Republike Srpske i Brčko Distrikata BiH u okviru vanparničnog postupka. Prihvaćen je prijedlog udruženja žrtava torture je da se u okviru zakona jasno propiše dokumentacija koja može biti korištena u priznavanju statusa žrtve torture. Kao razlog za ovo navode dosadašnja iskustva u praksi kada nadležna tijela nisu uzimala u obzir svu raspoloživu dokumentaciju sa kojom su raspolagali podosioci zahtjeva za priznavanje statusa žrtve torture.

U okviru ovog člana bilo je važno primjeniti standard utvrđen u okviru poglavlja V Osnovnih načela i Smjernica posebno načelo 9. u kojem se navodi da se: „... žrtvama se smatraju lica koja su pojedinačno ili u grupi pretrpjela štetu koja uključuje fizičke ili mentalne povrede, emotivnu patnju, materijalni gubitak ili ozbiljnu povredu njihovih osnovnih prava putem akata ili propusta koji predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava. Kada je to primjereno i u skladu s unutrašnjim pravom, termin „žrtva“ uključuje i članove uže porodice ili štíćenike neposredne žrtve i lica koja su pretrpjela štetu u nastojanju da pomognu žrtvama u nevolji ili da spriječe njihovu viktimizaciju“.

U skladu sa navedenim bilo je potrebno olakšati dokazivanje statusa žrtve i mogućnost provjere dokumentacije kako je to naglašeno u članu 7. ovog zakona, zbog radnji koje predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Članovi 8. do 17.

Prava za žrtve torture su utvrđena na osnovu UN Osnovnih načela i Smjernica u kojim se navodi koji su to oblici **reparacije** kao i da oni obuhvataju sljedeće oblike: pravo žrtve torture na pravni lijek i pristup sudu, reparaciju za pretrpljenu štetu, restituciju, nadležne sudove za postupanje, naknadu štete, rehabilitaciju, pravnu pomoć, satisfakciju, kulturu sjećanja, javnu podršku žrtvama, i garanciju za sprečavanje ponavljanja.

U pripremi teksta zakona koristili smo međunarodne standarde prema kojim dogovarajuća reparacija ima za cilj ostvarenje pravde putem obeštećenja za teška kršenja međunarodnog prava nastojeći da međunarodne standarde uključimo u najvećoj mjeri u postojeće zakonodavstvu koje se primjenjuje u Bosni i Hercegovini poštujući ustavne nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH i kantona.

Osnovno polazište za pravo na obeštećenje sadržano je u poglavlju IX Reparacije za pretrpljenu štetu Osnovnih načela i Smjernica -načelo 19. u kojem se naglašava da bi restitucija trebala žrtvu, kad je to moguće, vratiti u situaciju koja je prethodila teškom kršenju međunarodnog prava ljudskih prava, vraćanje slobode, identiteta, porodičnog života i državljanstva, povratka u mjesto prebivališta, vraćanje na posao i osiguravajući povraćaj imovine koji je na prostoru Bosne i Hercegovine skoro u potpunosti realiziran kroz povratak napuštene imovine u porocentu od 99%, što znatno umanjuje procenat reparacije.

U poglavlju Reparacije za pretrpljenu štetu IX. Osnovnih načela i Smjernica u načelu 20. također se naglašava da se naknada štete treba obezbjediti za svaku ekonomski procjenjivu štetu srazmjerno težini povrede i okolnostima svakog slučaja proisteklog iz teške povrede međunarodnog prava. Važno je naglasiti i položaj žrtve u ovom procesu s obzirom da se u poglavlju Pristup sudu VIII. Osnovnih načela i Smjernica u načelima 13. i 14. naglašava pravo žrtava torture je da pored pojedinačnih zahtjeva i hitnog pravnog lijeka za zbog teških kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava, pravo žrtve da ima aktivnu pravnu

legitimaciju i pravo da pojedinačno ili grupno podnošenje zahtjeva za reparaciju i pravo da prime odgovarajuće reparacije među kojim je i posebno pravo na nanadu štete naglašeno u načelu 20.

Restitucija žrtve torture obuhvata, prema okolnostima slučaja, vraćanje u situaciju koja je prethodila kršenju međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Žrtve torture i članova porodice imaju pravo na podršku u osiguranju povrata imovine, povratka u ranije mjesto prebivališta, pravo prioriteta u dodjeli pomoći za rekonstrukciju kuće ili stana i pravo izbora novog mjesta življenja u slučaju postojanja sigurnosnih razloga i nemogućnosti povratka kao i pravo na podršku u stambenom zbrinjavanju u novom mjestu življenja.

Osnovnih načela i Smjernica u načelu 21. naglašavaju da žrtvama pripada i pravo na rehabilitaciju koja obuhvata medicinsku, psihološku, pravnu i socijalnu pomoć, što smo također obuhvatili ovim prijedlogom zakona.

Posebno se važnim smatra i segment kulture sjećanja koji smo naglasili u članu 17. zakona vodeće se načelom 22. Smjernica u kojem se preporučuje i aktivnost organiziranja komemoracija i odavanje počasti žrtvama, kao posebno važan segment ohrabivanja i podrške žrtvama.

Član 18.

S obzirom da je u okviru UN Osnovnih načela i Smjernica naglašena obaveza osiguranja garancije za sprečavanje ponavljanja, ovim članom propisane su aktivnosti kojim se prije svega kroz edukaciju o međunarodnom humanitarnom pravu zvaničnika u pravosuđu, vojnih i policijskih snaga te kroz unapređenje etičkih i profesionalnih kodeksa rada za javne službenike, medijske, zdravstvene radnike i psihološke službe, socijalne ustanove i druge javne službe treba da osigura provođenje ovog načela. Provođenje se osigurava i kroz preispitivanje djelovanja određenih zakona i unapređenje mehanizama za sprečavanje i nadzor društvenih sukoba i njihovo rješavanje kao i preispitivanje i izmjene zakona koji doprinose ili dozvoljavaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Član 19.

Uspostavljanja službene evidencije o žrtvama torture predviđeno je kao mehanizam putem kojeg se osigurava efikasnije praćenje provođenja ovog zakona. Nadležni sudovi će voditi službenu evidenciju o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u vanparničnom postupku i riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih rješenja za utvrđivanje statusa žrtvama torture i podatke o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u parničnom postupku i broju, riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih presuda za naknadu štete, koji trebaju biti razvrstani prema spolu, dobi i prebivalištu i statusu državljanstva podnosioca zahtjeva.

Član 20.

Važnu ulogu u provođenju ovog zakona je predviđanje zakonske mogućnosti za pružanja podrške udruženjima žrtva torture kroz finansijski grant koji se može osiguravati od strane svih nadležnih institucija prema njihovim mogućnostima za udruženja žrtava koja će imati priliku da sačine i implemntiraju različite projekte za podršku žrtvama torture.

Član 21.

Jedan od veoma važnih standarda koji je vezan za primjenu ovog zakona je praćenje njegove primjene zbog čega je i predviđeno da godišnji Izvještaj o implementaciji ovog zakona priprema Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, a koji razmatra Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Član 22.

U svrhu ostvarivanja važnog cilja koji se odnosi na zabranu omalovažavanja žrtava bilo je potrebno predvidjeti i kaznene odredbe za kršenje ovog zakona.

Ovaj član je predvidio i odgovornost nosioca javnih funkcija i svih nivoa vlasti propisujući njihovu obavezu da pruže adekvatnu podršku žrtvama torture. Javna podrška žrtvama je sastavni dio UN Osnovnih načela i Smjernica a uključena je i u ovaj zakon. Ova aktivnost je satisfakcija žrtvama torture koja treba da uključi, djelotvorne mjere u cilju prestanka povreda, verifikaciju činjenica i potpuno javno objavljivanje istine u obimu koji im ne nanosi štetu i ne ugrožava sigurnost i interese žrtve, srodnika žrtve, svjedoka ili osobe koje su intervenisale kako bi pomogle žrtvi ili spriječile dalje povrede.

Potrage za nestalim, za identitetom, za tijelima ubijenih i pomoć u pronalaženju, identifikaciji i sahrani posmrtnih ostataka u skladu sa željama žrtava dio je ove satisfakcije i u BiH već regulisano Zkonom o nestalim osobama. Kao mehanizam javne podrške služe i zvanične deklaracije ili sudske odluke kojim se ponovo uspostavljaju dostojanstvo, ugled i pravo žrtava i osoba biliskih sa žrtvom. Posebno su za žrtve torture važni javno priznanje, izvinjenje i prihvatanje odgovornosti, sudsko kažnjavanje lica odgovornih za povrede, komemoracija i odavanje počasti žrtvama te uključivanje preciznog opisa zločina u obuku o međunarodnom pravu ljudskih prava i međunarodnom humanitarnom pravu u svim nivoima obrazovanja, što je vezano i za osiguranje garancije za sprečavanje ponavaljanja.

Član 23.

Ovim članovima se naglašava obaveza usaglašavanja drugih zakona na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH na osnovu kojih u skladu sa ovim zakonom žrtve torture treba da ostvaruju ukupna prava.

Član 24.

U svrhu osiguranja primjene povoljnijeg zakona na žrtve torture predviđene su I prelazne odredbe kojim se omogućava da se svi sudski postupci pokrenuti tužbom od strane žrtve torture radi naknade štete pred nadležnim sudovima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH koji su u toku, privremeno prekinu kako bi se i uskladu sa ovim zakonom žrtvama torture n aisti način osoguiralo priznavanjesatusa i naknada štete. Ovim odredbama su obuhvaćeni i postupci koji su okončani po osnovi isticanja zastare potraživanja jer je predviđena mogućnost da se isti mogu obnoviti u skladu sa ovim zakonom.

Član 25.

Ovim članom se reguliše stupanje zakona na snagu.

III. PRINCIPI NA KOJIMA JE ZASNOVAN PRIJEDLOG ZAKONA

Zakon o žrtvama torture osigurava poštivanje principa jednakosti i ravnopravnosti svih ljudi bez obzira na njihove razlike po bilo kom osnovu te osigurava institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije.

Osiguranje jedinstvenog okvira za zaštitu prava žrtava torture u Bosni i Hercegovini ojačava ustavni, zakonski i institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava ovih kategorija, usklađivanje sa međunarodnim standardima koje je prihvatila Bosna i Hercegovina čime se osigurava efikasnija primjena principa zakonitosti i vladavine prava.

IV. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA NEOPHODNIH ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Zakonom je predviđeno rješavanje pitanja nadoknade štete kroz sitem izvršenja pravosnažnih sudskih presuda s tim da je u ovom trenutku teško sačiniti preciznu kalkulaciju koliko će finansijskih sredstava biti potrebno za izvršenje svih presuda.

Procjena potencijalnih kompenzacijskih zahtjeva može se izvući na osnovu pokazatelja koje iznose udruženja žrtava torture u Bosni i Hercegovini koji iznose podatakak da je do sada podneseno cca 30.000 tužbi za naknadu štete.

Prema podacima Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine ni jedna tužba nije naplaćena, a podneseno je ukupno od 2011. do 2015. godine 5.020 tužbi, a pravosnažno presuđeno 6.690 slučajeva, što je ukupno 11.710 predmeta.

Ako se uzme u obzir činjenica da je moguće očekivati cca 30.000 tužbi i prosječna visina naknade štete po jednom tužbenom zahtjevu, može se procijeniti da se ukupna potrebna suma kreće od 200 do 300 miliona KM potrebnih finansijskih sredstava.

V. PRIBAVLJANJE MIŠLJENJA

Za Zakon o pravima žrtava torture u BiH pribavit će se mišljenja: Direkcije za evropske integracije sa Izjavom o usklađenosti sa pravnom stečevinom Evropske unije, Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, vlada entiteta i Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

VI. USKLAĐENOST PROPISA SA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Između Bosne i Hercegovine, s jedne strane i evropskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sklopljen je *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* kao dokument od posebne važnosti za razvoj zakonodavstva, iz kojeg proizlaze potrebe da se ova problematika zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje regulativa Evropske unije.

Sklapanjem navedenog Sporazuma, Bosne i Hercegovine je i formalno preuzela obavezu usklađivanja svog cjelokupnog zakonodavstva s propisima EU.

Prijedlog Zakona o zaštiti žrtava torture u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Zakon) usklađuje se sa direktivama Europske unije i to .

- *Direktivom Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo i*

Javna tijela imaju obavezu suzdržati se od diskriminacije prema članu 1. Protokola 12. uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravma i slobodama, a obaveza suzdržavanja od diskriminacije.

Ovim zakonom utvrđuje se osnova zaštite žrtava torture u Bosni i Hercegovini, koje su državljani Bosne i Hercegovine .

Ovaj zakon uzima u obzir obaveza utvrđene na osnovu međunarodnih konvencija i protokola kojih je članica Bosna i Hercegovina a koje se odnose na prava žrtava torture u BiH.

Najvažniji dio zakona su svakako definicije kojim se praktično ispunjava dio međunarodne obaveze u pogledu osiguravanja usklađenosti domaćih zakona sa međunarodnim pravom i ljudskim pravima, što je prvenstvena obaveza države Bosne i Hercegovine, ali i entiteta i Brčko Distrikta BiH. Uvođenjem definicija praktično se sprječava i sama diskriminacija ili bilo koji oblik razlikovanja pripadnika ove ranjive grupe. Time se ispunjava cilj ovog zakona da se ujednači zaštita svih kategorija žrtava torture u Bosni i Hercegovini.

VII. PROVEDBENI MEHANIZMI I NAČIN OSIGURAVANJA POŠTIVANJA PROPISA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je dužno pratiti primjenu ovog Zakona, što je definirano kroz sistem prikupljanja informacija o primjeni zakona od strane svih nadležnih organa u Bosni i Hercegovini i obavezu godišnje pripreme Izvještaja o provođenju ovog zakona koji razmatra Parlamentarna skupština BiH što ostavlja mogućnost za davanje preporuka za unapređenje i preispitivanje ovog zakona.

Nadležne institucije u Bosne i Hercegovine snose odgovornost ukoliko ne sarađuju sa institucijama Bosne i Hercegovine i ne dostavljaju tražene informacije. Svi ovi elementi utvrđeni ovim Zakonom osiguravaju odgovarajuće provedbene mehanizme za primjenu ovog Zakona, a koji su, s druge strane, pojačani predviđanjem kaznenih odredbi za kršenje ovog Zakona.

VIII. RASPORED EVENTUALNOG PONOVOG PREISPITIVANJA UVEDENOG PROPISA

U odnosu na karakter i sadržaj ovog zakona, procjenjujemo da je nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona opravima žrtava torture u BiH potrebno planirati njegovu preispitivanje prema potrebi.

IX. OPIS KONSULTACIJA VOĐENIH U PROCESU IZRADE ZAKONA

U sklopu realizacije predviđene programske aktivnosti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pokrenulo je proceduru sačinjavanja Nacrta Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je u mjesecu oktobru sačinilo Radni tekst Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini i 5.10.2017. godine je održalo Radni sastanak na izradi navedenog zakona sa predstavnicima udruženja logoraša u BiH i to: Saveza logoraša BiH, Regionalnog udruženja logoraša Višegrad, Saveza udruženja logoraša Hercegovačko-neretvanskog kantona, Saveza udruženja logoraša Kantona Sarajevo, Saveza udruženja logoraša Tuzlanskog kantona i Hrvatske udruge logoraša domovinskog rata BiH – Vareš.

Drugi radon konsultativni sastanak na izradi Nacrta Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini je održan 15.11.2017. godine, u sali Zgrade prijateljstva između Grčke i BiH, a istom su prisustvovali predstavnici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, članovi Radne grupe zadužene za izradu Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini i predstavnici udruženja logoraša u BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je 20.11.2017. godine na web adresi www.mhrr.gov.ba objavilo poziv za Javne konsultacij kojim se pozivaju svi zainteresovani građani i civilno društvo u Bosni i Hercegovini da učestvuju u postupku javnih konsultacija na Nacrt Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini. Procesom javnih konsultacija želi se osigurati veći nivo učešća građana u ovoj zakonodavnoj aktivnosti, bolja informisanost i veće povjerenje. Proces javnih konsultacija je otvoren u vremenskom period od 20.11.2017.godine do 4.12.2017. godine.

Također, je u toku i procedura prikupljanja mišljenja Direkcije za evropske integracije sa Izjavom o usklađenosti sa pravnom stečevinom Evropske unije, Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, vlada entiteta i Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine o ovom zakonu.

JAVNE KONSULTACIJE O

NACRTU ZAKON O PRAVIMA ŽRTAVA TORTURE U BOSNI I HERCEGOVINI

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 7. Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa („Službeni glasnik BiH“, broj 81/16), poziva sve zainteresovane građane i civilno društvo u Bosni i Hercegovini da učestvuju u postupku javnih konsultacija na Nacrt Zakon o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini. Procesom javnih konsultacija želi se osigurati veći nivo učešća građana u ovoj zakonodavnoj aktivnosti, bolja informisanost i veće povjerenje.

Na osnovu Aneksa I. Dodatnog sporazuma o ljudskim pravima koji se primjenjuje u Bosni i Hercegovini u tačkama 1., 2., 10. i 11. Ustava Bosne i Hercegovine naznačene su: 1. Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), 2. Ženevske konvencije I-IV o zaštiti žrtava rata (1949) i Dopunski protokoli I-II (1977), 10. Konvencija protiv mučenja i drugog nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1984) i 11. Evropska konvencija o sprječavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1987). Bosna i Hercegovina je obavezna da zakonima reguliše prava ostvarivanje prava žrtva mučenja (torture). Polazište za ovaj zakon je međunarodni standard prema kojem se „zabrana mučenja (torture) koja je sadržana u mnogobrojnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i humanitarnim pitanjima tumači se kao načelo opšteg međunarodnog prava.

Takođe se smatra da zabrana mučenja ima specijalni status u opštem međunarodnom pravu te se tretira kao *jus cogens*, odnosno “imperativna norma” opšteg međunarodnog prava, koje je obavezujuće za sve države čak i ukoliko nisu ratifikovale dati ugovor. Pravila *jus cogens* ne mogu biti osporena ni ukinuta bilo kakvim ugovornim zakonom niti kojim drugim pravilom međunarodnog prava.“

U proteklom periodu Bosni i Hercegovini je od strane više međunarodnih tijela preporučeno donošenje zakona kojim se osigurava adekvatna zaštite žrtava torture posebno u dijelu koji se odnosi na pristup pravdi i pravo na obeštećenje, kao i da se podstakne osnivanje, jačanje i proširivanje državnih fondova za obeštećenje žrtava, zajedno sa efikasnijim razvojem odgovarajućih prava i pravnih lijekova za žrtve. Potreba donošenja ovog zakona na nivou

Bosne i Hercegovine je naznačena i u okviru Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine Evropske komisije za 2016 godinu.

Proces javnih konsultacija je otvoren u vremenskom periodu od **20.11.2017.godine do 4.12.2017. godine.**

Molimo da eventualne sugestije, primjedbe i prijedloge dostavite na e-mail dino.borovina@mhr.gov.ba

Na osnovu člana IV stav 4. a), Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na sjednici Predstavničkog doma, održanoj _____2017. godine i sjednici Doma naroda, održanoj _____2017. godine, usvojila je

ZAKON O PRAVIMA ŽRTAVA TORTURE U BOSNI I HERCEGOVINI

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Član 1. (Predmet zakona)

(1) Ovim zakonom utvrđuju se osnovna prava i osnovni oblici zaštite osoba koje su bile izložene torturi kršenjem međunarodnih sporazuma navedenih u Aneksu I tačke 1., 2., 10. i 11. Ustava Bosne i Hercegovine, za vrijeme rata u Bosni u Hercegovini u periodu od 30.04.1991. do 14.02.1996. godine.

(2) Ovaj zakon primjenjuje se na jednak način na državljane Bosne i Hercegovine, kao i strane državljane koji su se zatekli na teritoriji Bosne i Hercegovine, u periodu iz stava (1) ovog člana, a koji su pod međunarodnom pravnom zaštitom, i/ili su imali dozvolu za boravak u Bosni i Hercegovini.

(3) U cilju zaštite prava žrtve torture ne ulazeći u karakter rata, osobi kojoj je priznat status žrtve torture pripadaju prava utvrđena ovim zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi i u skladu s osnovnim principima međunarodnog prava ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava.

(4) Riječi i pojmovi u ovom zakonu koji imaju rodno značenje, nezavisno da li su korišteni u muškom ili ženskom rodu odnose se jednako na muški i ženski rod.

Član 2. (Denificije)

(1) Osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno, pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

a) **Tortura** je svaki akt kojim se nekom licu namjerno nanosi bol ili teška tjelesna ili duševna patnja, s ciljem da se od tog ili nekog trećeg lica dobiju informacije ili priznanja, ili da se to lice kazni za djelo koje je on ili treće lice počinilo, ili za koje se sumnja da ga je počinilo, da bi se to lice zastrašilo ili da bi se na njega izvršio pritisak, ili da se treće lice zastraši ili da se na njega izvrši pritisak, ili zbog bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kojem obliku diskriminacije, kad tu bol ili te patnje nanosi službeno lice ili bilo koje drugo lice koje djeluje u službenom

svojstvu, ili na njegov podsticaj ili s njegovim izričitim ili prešutnim pristankom. Taj izraz ne odnosi se na bol ili patnje koje proizlaze isključivo iz zakonitih sankcija, neodvojivi su od njih ili su njima izazvani.

b) **Žrtva torture** je svaka osoba koja je bila izložena nekom od oblika torture opisanom u stavu (1) tačka a) ovog člana u period utvrđenom u članu 1. stav (1) ovog zakona bez obzira da li je izvršilac povrede identifikovan, uhapšen, krivično gonjen ili osuđen i bez obzira na porodične veze između izvršioca i žrtve, (u daljem tekstu: žrtva torture).

(2) U skladu sa stavom (1) tačka b) ovog člana žrtvom torture smatraće se:

a) **Logoraš**, osoba koja je nezakonito bila lišena slobode ili joj je nezakonito bila ograničena sloboda kretanja u zatvorenom ili otvorenom prostoru koji je služio za tu svrhu - logor, zatvor, sabirni centar, kućni zatvor, te druga mjesta zatvaranja ili prisilnog rada, bez obzira na mjesto zatočenja u Bosni i Hercegovini ili na teritoriji susjednih država: Slovenije, Hrvatske, Srbije i Crne Gore.

b) **Žrtva silovanja i seksualnog nasilja**, osoba koja je bila izložena nasilju protivno kaznenim propisima odnosno međunarodnom humanitarnom pravu i Ženevskim konvencijama, kao i kaznenom djelu ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti, te kaznenog djelo protiv spolne slobode koje nije kvalificirano kao ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti, ali je počinjeno u okolnostima direktno povezanim s oružanim sukobom, tokom djelovanja svih oružanih snaga, vojnih, policijskih, te paravojnih jedinica i grupa.

c) **Član porodice nestale osobe i žrtve torture** je bračni i vanbračni partner, dijete (bračno, vanbračno, usvojeno, pastorče, kao i dijete dato pod starateljstvo), roditelji, očuh, maćeha, braća i sestre, te roditelji po ocu ili majci koji su s njima živjeli u zajedničkom domaćinstvu, kao i drugi srodnici u međusobnoj obavezi izdržavanja.

(3) Domaćinstvo je ekonomska životna zajednica u kojoj njeni članovi zajednički privređuju i učestvuju u trošenju zajedničkih prihoda, a koja se dokazuje kućnom listom koju je izdao nadležni organ.

Član 3. **(Postupanja prema žrtvi torture)**

(1) Sve nadležne institucije u Bosni i Hercegovini koje su na bilo koji način uključene u zaštitu i osiguravanje prava žrtvi torture prema, njima će postupati humano, poštovati njihovo dostojanstvo i ljudska prava i preduzimati odgovarajuće mjere s ciljem da se njima i njihovim porodicama obezbijedi sigurnost, fizička i psihička dobrobit i privatnost, pruži posebna pažnja i briga i spriječi ponovna traumatizacija tokom sudskih ili administrativnih postupaka.

(2) Žrtvi torture u skladu sa ovim zakonom, osigurava se utvrđivanje statusa žrtve torture, podnošenje zahtjeva za reparaciju pretrpljene štete i ostvarivanje reparacije, osiguravajući žrtvi torture pristup relevantnim informacijama koje se odnose na povrede i mehanizme ostvarivanja reparacije, s tim da su oslobođene plaćanja sudskih i administrativnih troškova postupka.

POGLAVLJE II. STICANJE STATUSA ŽRTVA TORTURE

Član 4. (Priznavanje statusa)

(1) Status žrtve torture bit će priznat osobama iz člana 2. ovoga zakona, koje su pojedinačno ili u grupi pretrpjeli štetu koja uključuje fizičke ili mentalne povrede, emotivnu patnju, materijalni gubitak ili ozbiljnu povredu njihovih osnovnih prava putem akata ili propusta koji predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

(2) Nadležni sudovi Federacija Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH status žrtve torture utvrđuju u vanparničnom postupku u skladu sa važećim zakonima o vanparničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Član 5. (Zahtjev za utvrđivanje statusa i hitnost postupanja)

(1) Zahtjev za priznavanje statusa žrtvi torture mogu podnijeti zainteresovane osobe nadležnim sudovima iz člana 4. stav (2) ovog zakona.

(2) Nadležna tijela iz člana 4. stav (2) ovog zakona imaju obavezu hitnog postupanja u predmetima podnesenih zahtjeva za utvrđivanja statusa i prava žrtve torture.

Član 6. (Dokumentacija za utvrđivanje statusa)

(1) Dokumentacija koja može biti korištena za utvrđivanje statusa žrtve torture je:

- a) certifikat Međunarodnog komiteta Crvenog križa, ili
- b) potvrda mjesno nadležne institucije koja je vodila službenu evidenciju u vrijeme rata ili njenog pravnog sljednika, civilne zaštite, policijske uprave, ratnih štabova, komisije za razmjenu, odjela Ministarstva odbrane BiH i potvrde lokalnog Crvenog križa, ili
- c) certifikat ili potvrda o zatočenju iz država nastalih na teritoriji bivše SFRJ, ili
- d) raspoloživa medicinska dokumentacija za ostvarivanje prava iz člana 21. ovog zakona, ili
- e) potvrda Organizacije koje imaju uspostavljene službene evidencije o žrtvama torture, ili
- f) druga dokumentacija za koju postupajući organ procijeni da, skupa sa ostalom raspoloživom dokumentacijom, može značajno uticati na ishod odluke za utvrđivanje statusa.

(2) Ako podnosilac zahtjeva nema neki od dokumenata iz stava (1) ovog člana, nadležni sudovi u Bosni i Hercegovini iz člana 4. stav (2) ovog zakona, mogu na prijedlog podnosioca zahtjeva službeno zatražiti raspoloživu dokumentaciju od strane nadležnog tijela ili druge institucije ili organizacije koje posjeduje traženu dokumentaciju.

Član 7.
(Provjera dokumentacije)

Nadležni sud iz člana 4. stav (2) ovog zakona koji rješava zahtjev za priznavanje statusa žrtve torture dužan je izvršiti provjeru priložene dokumentacije i u tu svrhu može koristiti i informacije od udruženja koja okupljaju žrtve torture, obrazloženja donesenih presuda nadležnih sudova u predmetima ratnih zločina međunarodnih, državnih, entitetskih i sudova Distrikta BiH i sve druge službeno vođene evidencije.

POGLAVLJE III. PRAVA ŽRTVE TORTURE

Član 8.
(Pravo žrtve torture na pravni lijek i pristup sudu)

- (1) Žrtva torture ima pravo na jednak i djelotvoran pristup sudu koji je dužan pružiti informacije o svim dostupnim pravnim lijekovima, pružiti pomoć prije, tokom ili nakon sudskih i administrativnih postupaka, koji imaju uticaje na interes žrtve.
- (2) Žrtvi torture omogućit će se pristup svim odgovarajućim pravnim, diplomatskim i konzularnim mjerama potrebnim da bi žrtve mogle iskoristiti svoja prava na pravni lijek.

Član 9.
(Reparacija za pretrpljenu štetu)

- (1) Reparacija ima za cilj ostvarivanje pravde putem obeštećenja za teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava, a ista treba da bude odgovarajuća, djelotvorna i srazmjerna težini kršenja i pretrpljenoj šteti.
- (2) U skladu sa ovim zakonom, žrtvi torture, uzimajući u obzir pojedinačne okolnosti, osigurat će se srazmjerno odgovarajućoj težini kršenja i okolnostima svakog slučaja: restitucija, naknada štete, rehabilitacija, satisfakcija i garancija protiv ponavljanja.

Član 10.
(Restitucija)

- (1) Restitucija žrtve torture obuhvata, prema okolnostima slučaja, vraćanje u situaciju koja je prethodila kršenju međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.
- (2) U skladu sa stavom (1) ovog člana restitucija obuhvata vraćanje slobode, uživanje ljudskih prava, identitet, porodični život i državljanstvo, povratak u mjesto prebivališta, vraćanje na posao i povrat imovine.
- (3) Ova prava u skladu sa nadležnostima osiguravaju nadležne vlasti Bosne i Hercegovine, Federacija Bosne i Hercegovine, kantona, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.

Član 11.
(Naknada štete)

(1) Naknada štete obuhvata nadoknadu ekonomski procjenjive štete, srazmjerno težini povrede i okolnostima svakog slučaja proisteklog iz teških povreda međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljnog kršenja međunarodnog humanitarnog prava, kao što su:

- a) povreda tjelesnog integriteta i duševni bolovi;
- b) izgubljena prilika za zaposlenje, obrazovanje i socijalne povlastice;
- c) materijalna šteta i gubitak zarade, uključujući gubitak radne sposobnosti;
- d) moralna šteta;
- e) troškovi sudskog postupka, liječenja, psihološkog savjetovanja i socijalnih službi.

(2) Žrtva torture na osnovu pravosnažnog rješenja o utvrđenom statusu a u skladu sa stavom (1) ovog člana, ima pravo podnijeti tužbu u parničnom postupku za ostvarivanje prava na naknadu štete.

(3) Ostvarivanje prava na naknadu štete žrtve torture, ne zastarjeva.

Član 12.
(Nadležni sud)

Nadležni sudovi za postupanje po tužbama žrtve torture za naknadu štete po osnovu kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i povrede međunarodnog humanitarnog prava, su sudovi opće mjesne nadležnosti.

Član 13.
(Osiguravanje sredstva za naknadu štete)

(1) Na osnovu pravosnažne presude kojom se utvrđuje visina naknade štete, žrtva torture podnosi zahtjev za izvršenje presude Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice (u daljem tekstu: ministarstvo), koje na osnovu podnesenih zahtjeva do 30. juna tekuće godine, priprema plan za isplatu sredstava u narednoj kalendarskoj godini prema redoslijedu podnesenih zahtjeva.

(2) Sredstva za izvršenje pravosnažnih sudskih presuda za naknadu štete za žrtvu torture, osiguravaju se na solidarnoj osnovi iz budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Diskrikt Bosne i Hercegovine, a uplaćuju se za ovu namjenu na poseban podračun otvoren pri ministartvu.

(3) U skladu sa ovim zakonom sredstva se osiguravaju na osnovu odobrenog Srednjoročnog i godišnjeg plana za osiguranje sredstava za ove namjene, koji sačinjava ministarstvo i dostavlja na saglasnost nadležnim vladama vlada Brčko Diskrikt Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i upućuje na davanje konačne saglasnosti Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

(4) Pored budžeta, prihodi na podračunu ministarstva mogu biti sredstva iz donacija, poklona, zavještanja i drugih vidova pomoći od strane domaćih i međunarodnih pravnih i fizičkih osoba, što se bliže uređuje Sporazumom usaglašenim sa potencijalnim donatorima, na koji saglasnost daje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Član 14. (Rehabilitacija i pravna pomoć)

(1) Rehabilitaciju koja uključuje medicinsku, psihološku, pravnu i socijalnu pomoć i pomoć u slučaju smrti, dužni su osigurati nadležna tijela Brčko Diskrikt Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, kantona i Republike Srpske.

(2) Žrtvi torture osigurava se pravo na besplatnu pravnu pomoć u svim administrativnim i sudskim postupcima vezanim za ostvarivanje njihovih prava kao žrtve torture.

(3) Član porodice žrtve torture ima prednost pri istim uslovima prilikom upisa u školu i zapošljavanja, dodjele stipendija, odobrenja smještaja u studentske domove.

Član 15. (Satisfakcija)

(1) Satisfakcija uključuje sljedeće mjere:

- a) djelotvorne mjere u cilju prestanka kontinuiranih povreda;
- b) verifikaciju činjenica i potpuno i javno objavljivanje istine u obimu koji ne nanosi dodatnu štetu i ne ugrožava sigurnost i interese žrtve, srodnika žrtve, svjedoka ili osoba koje su intervenisale kako bi pomogle žrtvi ili spriječile dalje povrede;
- c) potragu za nestalim, za identitetom otete djece, za tijelima ubijenih i pomoć u pronalaženju, identifikaciji i sahrani posmrtnih ostataka u skladu sa iskazanim ili pretpostavljenim željama žrtava, ili običajima porodice i zajednice;
- d) zvaničnu deklaraciju ili sudsku odluku kojom se ponovo uspostavlja dostojanstvo, ugled i prava žrtve i osoba blisko povezanih sa žrtvom;
- e) javno izvinjenje, uključujući priznanje činjenica i prihvatanje odgovornosti,
- f) sudsko i administrativno kažnjavanje lica odgovornih za povrede,
- g) komemoracija i odavanje počasti žrtvama,
- h) uključivanje preciznog opisa zločina u obuku o međunarodnom pravu ljudskih prava i o međunarodnom humanitarnom pravu, kao i u nastavni materijal svih nivoa obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Član 16. **(Kultura sjećanja)**

(1) U svrhu garancije protiv ponavljanja i očuvanja kulture sjećanja, ministarstvo u saradnji sa nadležnim tijelima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH i registrovanim udruženjima građana žrtava torture, svake godine usaglasiti će plan aktivnosti o obilježavanju mjesta stradanja.

(2) Za provođenje aktivnosti iz stave (1) ovog člana osigurat će se potrebna finasijska sredstva u okviru budžeta ministarstva.

(3) Obilježavanje mjesta stradanja neće biti zabranjeno, bilo kojem zainteresovanom udruženju koje okuplja žrtve torture, ako je osnovano i podneseno od strane registrovanog udruženja, čiji članovi su povezani sa mjestom stradanja.

(4) Udruženje iz stava (3) ovog člana koje dobije saglasnost za postavljanje obilježja ili da realizuje neku drugu aktivnost kao što su okupljanje, polaganje cvijeća, izložba i sl. aktivnosti, dužno je poštovati propise kojim se reguliše ova oblast u Bosni i Hercegovini.

Član 17. **(Javna podrška žrtvama)**

(1) Javnu podrške žrtvama torture dužni su davati svi nosioci javnih funkcija svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini.

(2) Svi javni i privatni mediji imaju obavezu da u skladu sa mogućnostima objavljuju sadržaje kojim se doprinosi objavljivanju istine u obimu koji ne nanosi štetu i ne ugrožava sigurnost i interese žrtve, srodnika žrtve i svjedoka, te potiču javno izvinjenje, uključujući priznanje činjenica i prihvatanje odgovornosti.

(3) Svi nadležni nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini će u skladu sa mogućnostima podržavati komemoracije i druge događaje vezane za odavanje počasti žrtvama torture i inicirati sadržaje koji promoviraju kulturu sjećanja.

(4) U skladu sa ovim zakonom, u slučaju kada nosioci javnih funkcija, državni službenici i namještenici kojim su nadređeni, javno omalovažavaju i javno poriču zvanične sudske odluke, narušavaju, vrijeđaju dostojanstvo, ugled žrtava torture i osoba usko vezanih za žrtve torture, oštećene žrtve torture mogu samostalno ili uz podršku organizacije civilnog društva podnijeti prekršajnu prijavu nadležnom sudu, u mjestu dešavanja prekršaja.

(5) U skladu sa stavom (4) ovog člana nadležni sud će u najkraćem roku ne dužem od 60 dana od dana podnošenja prijave, donijeti pravosnažnu Rješenje o eventualnom prostojanju prekršaja.

(6) Rješenje o prekršaju propisano ovim zakonom objavljuje se u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine o trošku počinioca prekršaja.

Član 18.
(Garancije za sprečavanje ponavljanja)

(1) Garancije za sprečavanje ponavljanja predstavljat će mjere prevencije koje će obuhvatati sljedeće aktivnosti:

- a) edukacije o međunarodnom humanitarnom pravu zvaničnika u pravosuđu, vojnim i policijskim snagama,
- b) unapređenje profesionalnih i etičkih kodeksa za javne službenike, medijske i zdravstvene radnike, psihološke službe, socijalne ustanove,
- c) preispitivanje i iniciranje izmjena i dopuna zakona koji doprinose ili dozvoljavaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava i unapređenje mehanizama za sprečavanje i nadzor društvenih sukoba i njihovo rješavanje.

(2) Preventivne aktivnosti iz stava 1. ovog člana iniciraju prema navedenoj oblasti resorno nadležne institucije u Bosni i Hercegovini, a njihovu primjenu prati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE III PRAĆENJE ZAKONA I KAZNENE ODREDBE

Član 19.
(Evidencije o žrtvama torture)

(1) U skladu sa ovim zakonom nadležni sudovi dužni su uspostaviti službenu evidenciju o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u vanparničnom postupku i riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih rješenja za utvrđivanje statusa žrtvama torture i podatke o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u parničnom postupku i broju, riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih presuda za naknadu štete, koji trebaju biti razvrstani prema spolu, dobi i prebivalištu i statusu državljanstva podnosioca zahtjeva.

(2) Nadležni organ iz stave (1) ovog člana jednom godišnje, najkasnije do 1. aprila tekuće godine za prethodnu godinu, dostavljaju Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Član 20.
(Podrška udruženjima žrtava torture)

Prema mogućnostima, svaka nadležna institucija može osigurati grant sredstva za udruženja žrtava torture koja su namijenjena finansiranju različitih projekta za podršku žrtavama torture i njihovim udruženjima, a dodjeljivati će se na osnovu utvrđenih kriterija putem javnog poziva.

POGLAVLJE V - PRAĆENJE ZAKONA I KAZNE NE ODREDBE

Član 21. (Praćenje primjene zakona)

Primjenu zakona prati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH koje je dužno putem Vijeća ministara BiH najkasnije do juna tekuće godine dostaviti izvještaj o provođenju zakona za prethodnu godinu Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Član 22. (Kaznene odredbe)

(1) Novčanom kaznom od 500,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj:

Nosioци javnih funkcija, državni službenik i namještenik koji javno omalovažavaju i javno poriču zvanične sudske odluke, narušavaju, vrijeđaju dostojanstvo, ugled žrtava torture i osoba usko vezanih za žrtve torture.

(2) Prihodi od izrečenih kazni koristit će se za isplatu naknade štete, a kazne se uplaćuju na podračun ministarstva za isplatu naknada štete iz člana 13. stav 2. ovog zakona.

POGLAVLJE VI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 23. (Usaglašavanje ostalih propisa sa ovim Zakonom)

(1) U slučaju postojanja nesaglasnosti drugih zakona sa ovim Zakonom, primjenjivat će se ovaj Zakon.

(2) Žrtva torture može ostvarivati prava koja nisu utvrđena ovim zakonom u skladu sa drugim važećim zakonima, a svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 24. (Primjena povoljnijeg zakona)

(1) Svi sudski postupci pokrenuti tužbom od strane žrtve torture radi naknade štete pred nadležnim sudovima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH koji su u toku, privremeno se prekidaju, a tužitelji upućuju da podnesu zahtjev za utvrđivanje statusa žrtve torture nadležnom sudu u skladu sa ovim zakonom.

(2) Nakon što nadležan sud u vanparničnom postupku, po odredbama ovog zakona donese pravosnažno rješenje o utvrđivanju statusa žrtve torture, obustavljeni sudski postupak se nastavlja po odredbama ovog zakona samo u dijelu utvrđivanja prava na naknadu štete.

(3) Sudski postupci za naknadu štete žrtvi tortre koji su pravosnažno okončani po osnovu odredbi važećih zakona u Bosni i Hercegovini o zastari potraživanja, mogu se obnoviti u skladu sa ovim zakonom.

(4) Ukoliko je žrtva torture pravosnažno okončala sudski postupak u kojem je utvrđena visina naknade a odluka nije izvršena, ima mogućnost da podnese zahtjev za izvršenje pravosnažne sudske odluke u skladu sa 13. ovog zakona.

(5) Ako je žrtvi torture isplaćena naknada štete, nema pravo na naknadu štete po odredbama ovog zakona.

Član 25.
(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj
Sarajevo, _____ 2017. godine

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH

OBRAZLOŽENJE

I. PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

U okviru Ustava Bosne i Hercegovine u članu IV 4. a) predviđeno je da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donosi zakone u cilju izvršavanja obaveza Bosne i Hercegovine kada su u pitanju obaveza utvrđene u okviru člana II 1. *Ljudska prava i osnovne slobode* kojim je utvrđeno: *“Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda...”* a u okviru istog člana stav 2. *Međunarodni standardi* također je utvrđeno: *„Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“*

Na osnovu Aneksa I. Dodatnog sporazuma o ljudskim pravima koji se primjenjuje u Bosni i Hercegovini u tačkama 1., 2., 10. i 11. Ustava Bosne i Hercegovine naznačene su: 1. Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), 2. Ženevske konvencije I-IV o zaštiti žrtava rata (1949) i Dopunski protokoli I-II (1977), 10. Konvencija protiv mučenja i drugog nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1984) i 11. Evropska konvencija o sprječavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1987).

U skladu sa navedenim međunarodnim izvorima Bosna i Hercegovina je obavezna da zakonom uredi pitanja koji se odnose na ostvarivanje prava žrtava mučenja (torture). Iz tog razloga je i polazište za ovaj zakon postojeći međunarodni standard prema kojem se *„zabrana mučenja (torture) koja je sadržana je u mnogobrojnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i humanitarnim pitanjima tumači se kao načelo opšteg međunarodnog prava. Takođe se smatra da zabrana mučenja ima specijalni status u opštem međunarodnom pravu te se tretira kao jus cogens, odnosno *“imperativna norma”* opšteg međunarodnog prava. Opšte međunarodno pravo obavezujuće je za sve države čak i ukoliko nisu ratifikovale dati ugovor. Pravila „jus cogens“ ne mogu biti osporena ni ukinuta bilo kakvim ugovornim zakonom niti kojim drugim pravilom međunarodnog prava.“*

Pored naznačenih osnova za uvođenje ovog propisa u svrhu određivanja sadržaja budućeg propisa za osnovu su preuzeti i standardi zaštite žrtava torture na način na koji je to utvrdila **Rezolucija usvojena od strane Generalne skupštine UN-a A/res/ 60/147** kojom su usvojena *„Osnovna načela i smjernice za ostvarivanja prava na pravni lijek i reparacije žrtvava teških kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava”*, u okviru kojih su i eksplicitno navedene obaveze država u pogledu poštivanja, obezbjeđivanja poštivanja i primjene međunarodnog prava ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava kao i princip zabrane diskriminacije. U načelima I smjernicama je obuhvaćeno: postupanje prema žrtvama, pravo žrtva na pravni lijek, pristup sudu, reparaciji za pretrpljenju štetu i pristup relevantnim informacijama u vezi kršenja prava i mehanizma obeštećenja.

Također je važno naglasiti da se donošenjem ovog zakona ispunjavaju standardi utvrđeni u okviru sljedećih međunarodnih instrumenata:

- članu 8. Opće deklaracije o pravima čovjeka iz 1948. godine,
- članu 14. Konvencije protiv mučenja i drugog okrutnog nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja,
- članu 3. Haške konvencije o poštivanju zakona i običaja ratovanja na kopnu od 18. oktobra 1907. (Konvencije IV),
- članu 91. Dodatnog Protokola uz Ženevsku konvenciju od 12. avgusta 1949. u vezi zaštite žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) od 8. juna 1977. i
- članova 68. i 75. Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda.

U Smjernicama Komiteta Ministara Vijeća Evrope o iskorjenjivanju nekažnjivosti za ozbiljne povrede ljudskih prava, utvrđeno je da “države trebaju poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi ustanovili dostupne i efektivne mehanizme kojim se osigurava da žrtve ozbiljnih kršenja ljudskih prava dobiju brzu i adekvatnu reparaciju za pretrpljenu štetu.”¹ Ovakva proceduralna obaveza država postoji i prema članu 14 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, koji precizira da se radio o odgovarajućim, prvenstveno pravosudnim institucijama, kao što su krivični, parnični, ustavni i specijalni sudovi za zaštitu ljudskih prava.²³⁶

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA I OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

U proteklom periodu Bosni i Hercegovini je od strane više međunarodnih tijela preporučeno je donošenje zakona kojim se osigurava adekvatna zaštite žrtava torture posebno u dijelu koji se odnosi na *na pristup pravdi i pravo na obeštećenje*, kao i da se podstakne *osnivanje, jačanje i proširivanje državnih fondova za obeštećenje žrtava*, zajedno sa efikasnijim razvojem odgovarajućih prava i pravnih lijekova za žrtve. Potreba donošenja ovog zakona na nivou Bosne i Hercegovine je naznačena i u okviru Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine Evropske komisije za 2016 godinu.

U zaključnim zapažanjima i preporukama međunarodnih tijela naznačeno je kako slijedi:

Preporuke UN Komiteta protiv totture (CAT):

1) Zaključnim zapažanjima Komiteta iz 2010.godine (CAT/C/SR.978 od od 4. i 5.11.2010.) Komitet je izrazio zabrinutost zbog sporog procesa usvajanja Zakona o pravima žrtava torture, nedostatka odgovarajuće definicije o statusu i pravima civilnih žrtava rata u domaćem zakonodavstvu, nedovoljne psiho-fizičke potpore i dostupnosti pravne zaštite žrtvama, posebice žrtvama seksualnog nasilja koje su pretrpjele tijekom ratnoga perioda i predložio Bosni i Hercegovini usvajanje nacrtu zakona o pravima žrtava torture i civilnim žrtvama rata.

2) Preporuka CAT: Komitet predlaže da država članica usvoji nacrt Zakona o pravima žrtava mučenja i civilnim žrtvama rata i isto tako Strategije za tranzicionu pravdu i to bez daljeg odlaganja sa ciljem potpune zaštite prava žrtava, uključujući obezbjeđivanje odštete i što je moguće potpunije rehabilitacije, sa ciljem postizanja psihičkog i fizičkog oporavka i njihove socijalne reintegracije. U tu svrhu, Država članica se jasno podstiče da smanji politizaciju ovih napora, završi akcioni plan sa jasno definisanim aktivnostima i odgovarajućim nadležnostima državnih i entitetskih vlasti i osigura izdvajanje potrebnih finansijskih sredstava.

Preporuke UN komiteta za građanska i politička prava (CCPR):

3) Preporuka CCPR (2010.g): Država članica treba ukinuti obavezu da pravo na odštetu zavisi od spremnosti porodice da nestalog člana proglasi mrtvim. Država članica treba osigurati da bilo koja vrsta odštete ili drugi oblik zadovoljštine adekvatno odražavaju težinu povrede i pretrpljene štete.

4) Preporuka CCPR (2017.g.): Komitet je zabrinut što još nije usvojena Strategija o tranzicijskoj pravdi koja ima za cilj osigurati pristup pravdi i reparacije svim civilnim žrtvama rata, uključujući one koji su preživjele seksualno nasilje. Komitet je također zabrinut što još nije usvojen nacrt Zakona o pravima žrtava torture i civilnih žrtava rata koji ima za cilj osigurati da sve civilne žrtve rata u Državi

¹ Council of Europe, Committee of Ministers, Guidelines on Eradicating Impunity for Serious Human Rights Violations, Sekcija XVI.

² Report of the Special Rapporteur on Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, doc. A/HRC/4/33 od 15.01. 2007., para. 63

članici imaju jednak pristup socijalnim davanjima. Komitet nadalje podsjeća na svoju prethodnu preporuku (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 15.) i ostaje zabrinut što su invalidnine koje primaju civilne žrtve rata znatno niže od onih koje su date borcima u entitetima i kantonima (članovi 2., 7. i 26.).

Preporuke UN komiteta za ljudska prava (CHR):

5)Preporuka CHR: Država članica mora osigurati da žrtve psihičke torture dobiju status civilne žrtve rata u oba entiteta, te da lične invalidnine koje dobijaju civilne žrtve rata budu usklađene među entitetima i kantonima, te izjednačene sa ličnim invalidninama boraca učesnika rata. Država članica treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj ažurirane statističke podatke o broju žrtava psihičke torture i/ili seksualnog nasilja koji primaju invalidnine, te da podaci budu razvrstani prema spolu, starosti, nacionalnosti i prebivalištu, kao i visini takvih naknada.

Obrazloženje predloženih rješenja:

Član 1.

Ovim članom definiše se predmet zakona, opseg primjene, naglašava jednakost postupanja prema svim žrtvama torture bez obzira na državljanstvo naglašavajući princip nediskriminacije kako je to navedeno u poglavlju IX. UN-ovih Osnovnih načela i Smjernica u kojima se naglašava da primjena i tumačenje mora biti usklađena sa međunarodnim pravom ljudskih prava i međunarodnim humanitarnim pravom, bez bilo kakve diskriminacije bilo koje vrste i po bilo kom osnovu, bez izuzetaka.

Član 2.

Ovim članom se utvrđuju definicije na osnovu kojih se provodi zakon i utvrđuje status žrtva torture. U predloženim definicijama sadržani su standardi naznačeni u okviru Osnovnih načela i Smjernica a korištena je i definicija iz načelu 8. poglavlja V. naznačena kasnije u članu 4 stav (1) ovog zakona. Definicije su proširena kako je to definisano načelom 9. Smjernice uključuju i članove porodice, naznačavajući kasnije u članu 2. stav (1) b) ovog Zakona situaciju naznačenu u načelu 9. u kojem se navodi: *“Lice će se smatrati žrtvom bez obzira na to da li je izvršilac povrede identifikovan, uhapšen, krivično gonjen ili osuđen bez obzira na porodične veze između izvršioca i žrtve”*. U okviru ovog člana određuje se da se žrtvom torture smatra logoraš, žrtva silovanja i seksualnog nasilja, član porodice nestale osobe i žrtve torture te reguliše ko čini domaćinstvo žrtve torture.

Član 3.

Ovim članom preciziraju se načela postupanja prema žrtvama torture i naglašava da se prema žrtvama mora postupati humano, s poštivanjem njihovog dostojanstva i ljudskih prava, a odgovarjuće mjere se moraju preduzeti da se njima i njihovim porodicama obezbjedi sigurnost, fizička i psihička dobrobit i privatnost. Cilj ove odredbe je da se žrtvama koje su preživjele nasilje i trauma pruži posebna pažnja i briga kako bi se spriječila njihova ponovna traumatizacija.

Člannovi 4., 5. 6. i 7.

U okviru ovih članova definiše se način sticanja statusa žrtve torture i propisuje pravo žrtava torture na podnošenje zahtjeva na osnovu kojeg se utvrđuje status kojim se ostvaruju prava predviđena ovim zakonom. Prava po osnovu ovoga zakona mogu ostvariti članovi porodice žrtve torture ako su bile izdržavani članovi. Status žrtve torture utvrđuju nadležni sudovi Federacije Bosne i Hercegovine,

Republike Srpske i Brčko Distrikata BiH u okviru vanparničnog postupka. Prihvaćen je prijedlog udruženja žrtava torture je da se u okviru zakona jasno propiše dokumentacija koja može biti korištena u priznavanju statusa žrtve torture. Kao razlog za ovo navode dosadašnja iskustva u praksi kada nadležna tijela nisu uzimala u obzir svu raspoloživu dokumentaciju sa kojom su raspolagali podosioci zahtjeva za priznavanje statusa žrtve torture.

U okviru ovog člana bilo je važno primjeniti standard utvrđen u okviru poglavlja V Osnovnih načela i Smjernica posebno načelo 9. u kojem se navodi da se: „... žrtvama se smatraju lica koja su pojedinačno ili u grupi pretrpjela štetu koja uključuje fizičke ili mentalne povrede, emotivnu patnju, materijalni gubitak ili ozbiljnu povredu njihovih osnovnih prava putem akata ili propusta koji predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava. Kada je to primjereno i u skladu s unutrašnjim pravom, termin „žrtva“ uključuje i članove uže porodice ili štićenike neposredne žrtve i lica koja su pretrpjela štetu u nastojanju da pomognu žrtvama u nevolji ili da spriječe njihovu viktimizaciju“.

U skladu sa navedenim bilo je potrebno olakšati dokazivanje statusa žrtve i mogućnost provjere dokumentacije kako je to naglašeno u članu 7. ovog zakona, zbog radnji koje predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Članovi 8 . do 17.

Prava za žrtve torture su utvrđena na osnovu UN Osnovnih načela i Smjernica u kojim se navodi koji su to oblici **reparacije** kao i da oni obuhvataju sljedeće oblike: pravo žrtve torture na pravni lijek i pristup sudu, reparaciju za pretrpljenu štetu, restituciju, nadležne sudove za postupanje, naknadu štete, rehabilitaciju, pravnu pomoć, satisfakciju, kulturu sjećanja, javnu podršku žrtvama, i garanciju za sprečavanje ponavljanja.

U pripremi teksta zakona koristili smo međunarodne standarde prema kojim dogovarajuća reparacija ima za cilj ostvarenje pravde putem obeštećenja za teška kršenja međunarodnog prava nastojeći da međunarodne standarde uključimo u najvećoj mjeri u postojeće zakonodavstvu koje se primjenjuje u Bosni i Hercegovini poštujući ustavne nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH i kantona.

Osnovno polazište za pravo na obeštećenje sadržano je u poglavlju IX Reparacije za pretrpljenu štetu Osnovnih načela i Smjernica -načelo 19. u kojem se naglašava da bi restitucija trebala žrtvu, kad je to moguće, vratiti u situaciju koja je prethodila teškom kršenju međunarodnog prava ljudskih prava, vraćanje slobode, identiteta, porodičnog života i državljanstva, povratka u mjesto prebivališta, vraćanje na posao i osiguravajući povraćaj imovine koji je na prostoru Bosne i Hercegovine skoro u potpunosti realiziran kroz povratak napuštene imovine u porocentu od 99%, što znatno umanjuje procenat reparacije.

U poglavlju Reparacije za pretrpljenu štetu IX. Osnovnih načela i Smjernica u načelu 20. također se naglašava da se naknada štete treba obezbjediti za svaku ekonomski procenjivu štetu srazmjerno težini povrede i okolnostima svakog slučaja proisteklog iz teške povrede međunarodnog prava. Važno je naglasiti i položaj žrtve u ovom procesu s obzirom da se u poglavlju Pristup sudu VIII. Osnovnih načela i Smjernica u načelima 13. i 14. naglašava pravo žrtava torture je da pored pojedinačnih zahtjeva i hitnog pravnog lijeka za zbog teških kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava, pravo žrtve da ima aktivnu pravnu

legitimaciju i pravo da pojedinačno ili grupno podnošenje zahtjeva za reparaciju i pravo da prime odgovarajuće reparacije među kojim je i posebno pravo na nanadu štete naglašeno u načelu 20.

Restitucija žrtve torture obuhvata, prema okolnostima slučaja, vraćanje u situaciju koja je prethodila kršenju međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Žrtve torture i članova porodice imaju pravo na podršku u osiguranju povrata imovine, povratka u ranije mjesto prebivališta, pravo prioriteta u dodjeli pomoći za rekonstrukciju kuće ili stana i pravo izbora novog mjesta življenja u slučaju postojanja sigurnosnih razloga i nemogućnosti povratka kao i pravo na podršku u stambenom zbrinjavanju u novom mjestu življenja.

Osnovnih načela i Smjernica u načelu 21. naglašavaju da žrtvama pripada i pravo na rehabilitaciju koja obuhvata medicinsku, psihološku, pravnu i socijalnu pomoć, što smo također obuhvatili ovim prijedlogom zakona.

Posebno se važnim smatra i segment kulture sjećanja koji smo naglasili u članu 17. zakona vodeće se načelom 22. Smjernica u kojem se preporučuje i aktivnost organiziranja komemoracija i odavanje počasti žrtvama, kao posebno važan segment ohrabivanja i podrške žrtvama.

Član 18.

S obzirom da je u okviru UN Osnovnih načela i Smjernica naglašena obaveza osiguranja garancije za sprečavanje ponavljanja, ovim članom propisane su aktivnosti kojim se prije svega kroz edukaciju o međunarodnom humanitarnom pravu zvaničnika u pravosuđu, vojnih i policijskih snaga te kroz unapređenje etičkih i profesionalnih kodeksa rada za javne službenike, medijske, zdravstvene radnike i psihološke službe, socijalne ustanove i druge javne službe treba da osigura provođenje ovog načela. Provođenje se osigurava i kroz preispitivanje djelovanja određenih zakona i unapređenje mehanizama za sprečavanje i nadzor društvenih sukoba i njihovo rješavanje kao i preispitivanje i izmjene zakona koji doprinose ili dozvoljavaju teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava.

Član 19.

Uspostavljanja službene evidencije o žrtvama torture predviđeno je kao mehanizam putem kojeg se osigurava efikasnije praćenje provođenja ovog zakona. Nadležni sudovi će voditi službenu evidenciju o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u vanparničnom postupku i riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih rješenja za utvrđivanje statusa žrtvama torture i podatke o broju podnesenih tužbenih zahtjeva u parničnom postupku i broju, riješenih, odbačenih, odbijenih i pravosnažnih presuda za naknadu štete, koji trebaju biti razvrstani prema spolu, dobi i prebivalištu i statusu državljanstva podnosioca zahtjeva.

Član 20.

Važnu ulogu u provođenju ovog zakona je predviđanje zakonske mogućnosti za pružanja podrške udruženjima žrtva torture kroz finansijski grant koji se može osiguravati od strane svih nadležnih institucija prema njihovim mogućnostima za udruženja žrtava koja će imati priliku da sačine i implementiraju različite projekte za podršku žrtvama torture.

Član 21.

Jedan od veoma važnih standarda koji je vezan za primjenu ovog zakona je praćenje njegove primjene zbog čega je i predviđeno da godišnji Izvještaj o implementaciji ovog zakona priprema Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, a koji razmatra Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Član 22.

U svrhu ostvarivanja važnog cilja koji se odnosi na zabranu omalovažavanja žrtava bilo je potrebno predvidjeti i kaznene odredbe za kršenje ovog zakona.

Ovaj član je predvidio i odgovornost nosioca javnih funkcija i svih nivoa vlasti propisujući njihovu obavezu da pruže adekvatnu podršku žrtvama torture. Javna podrška žrtvama je sastavni dio UN Osnovnih načela i Smjernica a uključena je i u ovaj zakon. Ova aktivnost je satisfakcija žrtvama torture koja treba da uključuje, djelotvorne mjere u cilju prestanka povreda, verifikaciju činjenica i potpuno javno objavljivanje istine u obimu koji im ne nanosi štetu i ne ugrožava sigurnost i interese žrtve, srodnika žrtve, svjedoka ili osobe koje su intervenisale kako bi pomogle žrtvi ili spriječile dalje povrede.

Potrage za nestalim, za identitetom, za tijelima ubijenih i pomoć u pronalaženju, identifikaciji i sahrani posmrtnih ostataka u skladu sa željama žrtava dio je ove satisfakcije i u BIH već regulisano Zkonom o nestalim osobama. Kao mehanizam javne podrške služe i zvanične deklaracije ili sudske odluke kojim se ponovo uspostavljaju dostojanstvo, ugled i pravo žrtava i osoba biliskih sa žrtvom. Posebno su za žrtve torture važni javno priznanje, izvinjenje i prihvatanje odgovornosti, sudsko kažnjavanje lica odgovornih za povrede, komemoracija i odavanje počasti žrtvama te uključivanje preciznog opisa zločina u obuku o međunarodnom pravu ljudskih prava i međunarodnom humanitarnom pravu u svim nivoima obrazovanja, što je vezano i za osiguranje garancije za sprečavanje ponavljanja.

Član 23.

Ovim članovima se naglašava obaveza usaglašavanja drugih zakona na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH na osnovu kojih u skladu sa ovim zakonom žrtve torture treba da ostvaruju ukupna prava.

Član 24.

U svrhu osiguranja primjene povoljnijeg zakona na žrtve torture predviđene su I prelazne odredbe kojim se omogućava da se svi sudski postupci pokrenuti tužbom od strane žrtve torture radi naknade štete pred nadležnim sudovima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH koji su u toku, privremeno prekinu kako bi se u skladu sa ovim zakonom žrtvama torture n aisti način osoguiralo priznavanjesatusa i naknada štete. Ovim odredbama su obuhvaćeni i postupci koji su okončani po osnovi isticanja zastare potraživanja jer je predviđena mogućnost da se isti mogu obnoviti u skladu sa ovim zakonom.

Član 25.

Ovim članom se reguliše stupanje zakona na snagu.

III. PRINCIPI NA KOJIMA JE ZASNOVAN PRIJEDLOG ZAKONA

Zakon o žrtvama torture osigurava poštivanje principa jednakosti i ravnopravnosti svih ljudi bez obzira na njihove razlike po bilo kom osnovu te osigurava institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije.

Osiguranje jedinstvenog okvira za zaštitu prava žrtava torture u Bosni i Hercegovini ojačava ustavni, zakonski i institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava ovih kategorija, usklađivanje sa međunarodnim standardima koje je prihvatila Bosna i Hercegovina čime se osigurava efikasnija primjena principa zakonitosti i vladavine prava.

IV. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA NEOPHODNIH ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Zakonom je predviđeno rješavanje pitanja nadoknade štete kroz sistem izvršenja pravosnažnih sudskih presuda s tim da je u ovom trenutku teško sačiniti preciznu kalkulaciju koliko će finansijskih sredstava biti potrebno za izvršenje svih presuda.

Procjena potencijalnih kompenzacijskih zahtjeva može se izvući na osnovu pokazatelja koje iznose udruženja žrtava torture u Bosni i Hercegovini koji iznose podatak da je do sada podneseno cca 30.000 tužbi za naknadu štete.

Prema podacima Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine ni jedna tužba nije naplaćena, a podneseno je ukupno od 2011. do 2015. godine 5.020 tužbi, a pravosnažno presuđeno 6.690 slučajeva, što je ukupno 11.710 predmeta.

Ako se uzme u obzir činjenica da je moguće očekivati cca 30.000 tužbi i prosječna visina naknade štete po jednom tužbenom zahtjevu, može se procijeniti da se ukupna potrebna suma kreće od 200 do 300 miliona KM potrebnih finansijskih sredstava.

V. PRIBAVLJANJE MIŠLJENJA

Za Zakon o pravima žrtava torture u BiH pribavit će se mišljenja: Direkcije za evropske integracije sa Izjavom o usklađenosti sa pravnom stečevinom Evropske unije, Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, vlada entiteta i Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

VI. USKLAĐENOST PROPISA SA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Između Bosne i Hercegovine, s jedne strane i evropskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sklopljen je *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* kao dokument od posebne važnosti za razvoj zakonodavstva, iz kojeg proizlaze potrebe da se ova problematika zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje regulativa Evropske unije.

Sklapanjem navedenog Sporazuma, Bosne i Hercegovine je i formalno preuzela obavezu usklađivanja svog cjelokupnog zakonodavstva s propisima EU.

Prijedlog Zakona o zaštiti žrtava torture u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Zakon) usklađuje se sa direktivama Europske unije i to .

- *Direktivom Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo* i

Javna tijela imaju obavezu suzdržati se od diskriminacije prema članu 1. Protokola 12. uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama, a obaveza suzdržavanja od diskriminacije.

Ovim zakonom utvrđuje se osnova zaštite žrtava torture u Bosni i Hercegovini, koje su državljani Bosne i Hercegovine .

Ovaj zakon uzima u obzir obaveza utvrđene na osnovu međunarodnih konvencija i protokola kojih je članica Bosna i Hercegovina a koje se odnose na prava žrtava torture u BiH.

Najvažniji dio zakona su svakako definicije kojim se praktično ispunjava dio međunarodne obaveze u pogledu osiguravanja usklađenosti domaćih zakona sa međunarodnim pravom i ljudskim pravima, što je prvenstvena obaveza države Bosne i Hercegovine, ali i entiteta i Brčko Distrikta BiH. Uvođenjem definicija praktično se sprječava i sama diskriminacija ili bilo koji oblik razlikovanja pripadnika ove ranjive grupe. Time se ispunjava cilj ovog zakona da se ujednači zaštita svih kategorija žrtava torture u Bosni i Hercegovini.

VII. PROVEDBENI MEHANIZMI I NAČIN OSIGURAVANJA POŠTIVANJA PROPISA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je dužno pratiti primjenu ovog Zakona, što je definirano kroz sistem prikupljanja informacija o primjeni zakona od strane svih nadležnih organa u Bosni i Hercegovini i obavezu godišnje pripreme Izvještaja o provođenju ovog zakona koji razmatra Parlamentarna skupština BiH što ostavlja mogućnost za davanje preporuka za unapređenje i preispitivanje ovog zakona.

Nadležne institucije u Bosne i Hercegovine snose odgovornost ukoliko ne saraduju sa institucijama Bosne i Hercegovine i ne dostavljaju tražene informacije. Svi ovi elementi utvrđeni ovim Zakonom osiguravaju odgovarajuće provedbene mehanizme za primjenu ovog Zakona, a koji su, s druge strane, pojačani predviđanjem kaznenih odredbi za kršenje ovog Zakona.

VIII.RASPORED EVENTUALNOG PONOVOG PREISPITIVANJA UVEDENOG PROPISA

U odnosu na karakter i sadržaj ovog zakona, procjenjujemo da je nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona opravima žrtava torture u BiH potrebno planirati njegovo preispitivanje prema potrebi.

IX. OPIS KONSULTACIJA VOĐENIH U PROCESU IZRADE ZAKONA

U sklopu realizacije predviđene programske aktivnosti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pokrenulo je proceduru sačinjavanja Nacrta Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je u mjesecu oktobru sačinilo Radni tekst Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini i 5.10.2017. godine je održalo Radni sastanak na izradi navedenog zakona sa predstavnicima udruženja logoraša u BiH i to: Saveza logoraša BiH, Regionalnog udruženja logoraša Višegrad, Saveza udruženja logoraša Hercegovačko-neretvanskog kantona, Saveza udruženja logoraša Kantona Sarajevo, Saveza udruženja logoraša Tuzlanskog kantona i Hrvatske udruge logoraša domovinskog rata BiH – Vareš.

Drugi radon konsultativni sastanak na izradi Nacrta Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini je održan 15.11.2017. godine, u sali Zgrade prijateljstva između Grčke i BiH, a istom su prisustvovali predstavnici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, članovi Radne grupe zadužene za izradu Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini i predstavnici udruženja logoraša u BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je 20.11.2017. godine na web adresi www.mhrr.gov.ba objavilo poziv za Javne konsultacij kojim se pozivaju svi zainteresovani građani i civilno društvo u Bosni i Hercegovini da učestvuju u postupku javnih konsultacija na Nacrt Zakona o pravima žrtava torture u Bosni i Hercegovini. Procesom javnih konsultacija želi se osigurati veći nivo učešća građana u ovoj zakonodavnoj aktivnosti, bolja informisanost i veće povjerenje. Proces javnih konsultacija je otvoren u vremenskom period od 20.11.2017.godine do 4.12.2017. godine.

Također, je u toku i procedura prikupljanja mišljenja Direkcije za evropske integracije sa Izjavom o usklađenosti sa pravnom stečevinom Evropske unije, Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, vlada entiteta i Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine o ovom zakonu.